

BIBELSTUDIER · 4. KVARTAL 2020

Karakterudvikling og dannelse

Syvende Dags
Adventistkirken

KARAKTERUDVIKLING OG DANNELSE

Bibelstudier for 4. kvartal 2020 er udarbejdet af arbejdsgruppen "Arbeitskreis Bibelschule" i Adventistkirkens tyske union – i overensstemmelse med de retningslinjer, der er givet af Generalkonferensen (den Intereuropæiske Division). Emnerne er de samme som i standardudgaven og præsenterer adventisternes kristne tro ud fra et bibelsk fundament på en tidssvarende måde. Materialet har et tydeligt europæisk (tysk) islæt. Det er bygget op omkring én tekst til hver dags afsnit. Teksten understøttes af en kort forklaring, der uddyber baggrunden for teksten, en tanke til fordybelse og et åbent spørgsmål til eftertanke.

KARAKTERUDVIKLING OG DANNELSE

Bibelstudier for 4. kvartal 2020

Forfatter af standardudgaven: Rektorer ved Syvende Dags

Adventistkirkens højere læreanstalter i Nordamerika

Redaktør for standardudgaven: Clifford Goldstein

Bearbejdelse: "Arbeitskreis Bibelschule"

Redaktion: Rolf Pöhler

© 2020 Saatkorn-Verlag GmbH, Abt. Advent-Verlag

Pulverweg 6, D-21337 Lüneburg, www.advent-verlag.de

Den danske udgave:

Syvende Dags Adventistkirken, sabbatsskoleafdelingen

Oversættelse: Jette og Christian Christiansen

Bibelcitater: Hvis ikke andet er angivet, er bibelcitater hentet fra Bibelen,

Den Hellige Skrifts Kanoniske Bøger (1992), fra Det Danske Bibelselskab

Korrekturlæsning: Robert Svendsen

Grafisk opsætning: Bente Schlederemann

Spørgsmål og henvendelser til Henrik Jørgensen

SYVENDE DAGS ADVENTISTKIRKEN, DANMARK

© 2020 Dansk Bogforlag, Nærum

INTRODUKTION TIL 4. KVARTAL 2020	4	
3. oktober	1. I Edens have	6
10. oktober	2. Karakterudvikling i familien	14
17. oktober	3. Lovens pædagogiske funktion	22
24. oktober	4. Bibelsk verdenssyn	30
31. oktober	5. At se på Jesu ansigt	38
7. november	6. Undervisning om nåde og barmhjertighed	46
14. november	7. "Lad os tilbede..."	54
21. november	8. Uddannelse og frelse	62
28. november	9. At lære sammen med og af hinanden	70
5. december	10. Videnskab og kunst	78
12. december	11. Arbejde og erhverv	86
19. december	12. Sabbatten – en mulighed for at blive klogere	94
26. december	13. Den mest værdifulde gave	102

Karakterudvikling og dannelse*

"At frygte Herren er begyndelsen til visdom, at kende den Hellige fører til forstandighed" (Ordsp 9,10). Dette vers indeholder to forbundne koncepter: Frygt i betydningen ærefrygt – forundring over Guds herlighed og magt – og forstandighed i betydningen "at erkende sandheden om Guds karakter."

Visdom og forstandighed har deres udspring i Gud selv. Det er jo ham, der er kilden til alt som er, den Ene, som skabte og opretholder alle levende væsener (Joh 1,1–3; Kol 1,16–17). Alt, hvad vi udforsker, hvad vi ved om kvarker, larver, supernovaer, engle, dæmoner, "myndigheder og magter i himmelrummet" (Ef 3,10), simpelthen alting, eksisterer kun på grund af og ved Gud. Derfor har al erkendelse i sidste ende sit ophav i Gud selv.

"Gud er kærlighed" (1 Joh 4,8). Ellen White forklarer det sådan: "Fordi kærligheden er skabelsens og frelsens fundament, kan der heller ikke være noget andet grundlag for meningsfuld karakterudvikling (opdragelse) end kærligheden. Det fremgår tydeligt af sammenfatningen af budene: 'Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele din styrke og af hele dit sind, og din næste som dig selv' [Luk 10,27]. I kærligheden til Gud udfolder alle vores evner og færdigheder sig i fuldt flor. På den måde genskabes gudsbilledligheden i os – som legeme, sjæl og ånd" (E.G. White, *Erziehung, Lüneburg* 1998, ny udgave 2002 [EnA], 14).

Fordi Gud er kilden til sand viden, bør kristen karakterudvikling og dannelse være rettet mod ham og hans åbenbaring om sig selv. I Guds Ord har vi alt, hvad der er nødvendigt for at indgå i en velsignet relation med ham og for at elske ham med hele hjertet og af al kraft. Selv naturen, der gennem synden er blevet hårdt påvirket, taler stadig om Guds godhed og karakter, når den undersøges i Skriftens perspektiv. Skriften er den største åbenbaring, som vi har, om hvem Gud er, og hvad han har gjort og stadig gør for menneskeheden. Bibelen og dens budskab om skabelse og frelse står i centrum for kristen karakterudvikling og dannelse.

Som Johannes sagde: Jesus Kristus er "det sande lys, der oplyser alle mennesker, der kommer ind i denne verden" (Joh 1,9 Luther) – Jesus Kristus, "det sande lys, som oplyser ethvert menneske, var ved at komme til verden" (Joh 1,9 aut. 92)**. Sagt på en anden måde: Ligesom alle kun har livet gennem Kristus, således får alle ved ham nogle stråler af det guddommelige lys, nemlig en vis forståelse af den sandhed og godhed, der rækker udover al forstand.

Samtidig befinder vi os i et opgør med menneskets fjende, der vil hindre os i at opnå denne viden. Hvad end den kristne karakterudvikling og dannelse yderligere måtte indeholde, så er målet dog dette: at hjælpe de lærevillige til bedre at forstå det guddommelige lys. "For hvad hjælper det et menneske at vinde hele verden og bøde med sit liv?" (Mark 8,36). Hvad er der tilbage af den bedste videnskabelige, litterære, økonomiske eller tekniske uddannelse, hvis man ender med at have den evige død i vente? Et kristent dannelseskoncept har evigheden som mål.

Med dette studiehæfte stiller vi derfor spørgsmålet: Hvad betyder kristen dannelse, og hvordan kan vi som kirke finde veje, der gør det muligt for alle menighedsmedlemmer – børn, unge og voksne – at få gavn af den?

* Som det kan ses, dukker der i denne oversættelse fra tysk udtryk op, som man kan undre sig over. *Erziehung* oversættes almindeligvis med *opdragelse*. Dette udtryk har dog en bismag af "den sorte skole" og dækker ikke det egentlige anliggende om, at mennesket har brug *vejledning* til at udvikle (*danne*) sig sin egen *karakter*. Derfor anvendes begrebet *karakterudvikling*. *Bildung* drejer sig om almen *dannelse*: uddannelse, etik, viden om sammenhæng i tilværelsen, opdatering om samfundet, omgangsformer etc.

** For yderligere informationer vedrørende Joh 1,9 henvises til Helge Kjær Nielsen, *Kommentar til Johannesevangeliet* – DKNT 4, Aarhus Universitetsforlag 2007, 93-94.

I Edens have

I er mine venner, hvis I gør, hvad jeg påbyder jer. Jeg kalder jer ikke længere tjenerere..." (Joh 15,14-15).

Hovedtanke

Fra første færd har det været vigtigt for Gud at give mennesket mulighed for at opbygge et tillidsfuldt forhold til ham.

Introduktion

Det første indtryk er af afgørende betydning. Man lægger hurtigt en bog til side, hvis den ikke fænger i løbet af nogle få sider. Atmosfæren på en restaurant har indflydelse på, hvordan man opfatter kvaliteten af det, der serveres. Man køber ikke tøj, der ikke føles behageligt.

Ved mødet med andre mennesker spiller førstehåndsindtrykket også en stor rolle. Hvad vurderer vi folk ud fra? Ser vi de positive sider eller snarere de negative? Det første indtryk er tit afgørende for, om vi vælger at have tillid til en person, og om vi har lyst til at mødes med vedkommende igen med større indsigt til følge, eller om vi fravælger den mulighed.

Allerede på Bibelens første sider får vi et indtryk af, hvem Gud er, og hvordan han interagerer med sin skabning. Denne historie kortes tit ned til følgende: 1) Gud skabte himmel og jord, 2) han gav menneskene nogle bud, 3) menneskene overtrådte buddene, 4) derfor mistede de adgangen til Paradiset. Set ud fra den betragtning er Gud en opdrager, der går op i, at man overholder hans regler. Gør man det, er alt, som det skal være. Gør man det ikke, straffes man. Dette syn på Gud og hans skabning er ret ensidigt. I Bibelen er der tale om meget mere end lydighed og ulydighed. Også Ellen White peger på Guds meget mere vidtrækkende pædagogiske koncept:

"Det uddannelsessystem, der blev indstiftet ved verdens begyndelse skulle være en rettesnor for mennesket ... Som eksempel på dets grundsætninger blev der oprettet en mønsterskole i Eden, vore første forældres hjem. Edens have var skolestuen, naturen var lærebogen, og menneskeslægtenes forældre var eleverne." (Ellen White, *Uddannelse*, DB 1953, s. 20).

Denne uges tema beskæftiger sig med spørgsmålet om, hvorvidt Gud præsenterer sig som pædagog på Bibelens første sider. Det er Guds relation til mennesket, der står i fokus.

Ubegrænsede udfoldelsesmuligheder

1 Mos 1,26-28;
2,7-15

**Hvilke muligheder giver Gud menneskene?
Hvordan beskrives "Edens have"?**

1 Mos 2 handler først og fremmest om mennesket (nævnt 13 gange). Fortællingen om mennesket afbrydes efter v. 8 med en beskrivelse af Edens have, der er rig på detaljer (v. 9-14). Der fandtes værdifulde råstoffer og en frugtbar vegetation. Først derefter peges der i v. 15 på, hvad mennesket skulle være ansvarlig for i haven.

Da Gud skabte mennesket, var alle forudsætninger for dets eksistens og trivsel allerede sat i værk. Både alt det skabte og Edens have var "(såre) godt" (1 Mos 1,31), så dyrke og vogte var ikke udtryk for hårdt arbejde, som det blev efter syndefaldet (sml. 1 Mos 3,17-18). Ordret oversat kan v. 15 også betyde: "Og Gud Herren tog mennesket og lod det hvile i haven." Guds historie med mennesket begyndte i en verden, hvor mennesket havde ubegrænsede udfoldelsesmuligheder.

Til fordybelse

Gud skabte mennesket "af jord" (1 Mos 2,7) og "satte ham i Edens have" (v. 15). Mennesket er skabt til at leve i pagt med naturen. Skabelsen åbenbarer Gud som en, der har omsorg for sine skabninger og ønsker dem et liv i overflod. Kreativiteten, mangfoldigheden og skønheden i naturen er så at sige tegn på Guds fingeraftryk.

Til anvendelse

"Dette hjem, som Gud selv havde smykket, var ikke et overdådigt palads ... Gud anbragte Adam i en have. Den var hans bolig" (Ellen White, *Patriarker og Profeter*, DB 1962, s. 20).

Hvordan kan jeg bevare forbindelsen til Guds skaberværk i vores tidsalder, der er kendetegnet ved teknologiske fremskridt? Hvordan er forholdet mellem nydelse og rovdrift?

Til eftertanke

"Jeg er kommet, for at de skal have liv og have i overflod" (Joh 10,10).

Frihed og ansvar

1 Mos 2,15-17

**Af hvilke træer i haven måtte mennesket spise?
Hvad fortæller disse vers om Gud?**

Baggrund

På Bibelens første sider nævnes der kun ét bud. I den (såre) gode skabelse var der ikke behov for en opdrager [tugtemester, ifølge 1948-oversættelsen], der taler til menneskets samvittighed (sml. Rom 7,13; Gal 3,24). Guds bud har to niveauer:

Invitation: Gud gav mennesket frihed til at spise af *alle* træer i haven. I den hebraiske tekst gentages udsagnsordet *spise*, hvorved invitationen forstærkes.

Advarsel: Samtidig gjorde Gud det klart, hvad der ville ske, hvis de spiste af *træet til kundskab om godt og ondt*. Ligesom i invitationen gentages et udsagnsord i den hebraiske tekst, nemlig *dø*. Advarslen forstærkes.

Gud gav mennesket frihed til at vælge, altså også til at afgøre, om haven fremover blev dyrket og vogtet.

Til fordybelse

Gud giver mennesket ovenikøbet friheden til at sige nej til ham og livet. I 1 Mos 2,15-17 åbenbares han som en, der ikke kun går op i lydighed. Selv i tilfælde af ulydighed kommer han ikke med trusler – han advarer. For syndens konsekvens er døden – dens *løn* (Rom 6,23).

Til anvendelse

"Glæd dig, unge mand, mens du er ung, lad dit hjerte være glad i ungdommens dage. Gå ad de veje, du vil, og efter det, dine øjne ser; men du skal vide, at Gud vil kræve dig til regnskab for det alt sammen" (Præd 11,9). "Alt er tilladt, men ikke alt gavner. Alt er tilladt, men ikke alt bygger op" (1 Kor 10,23).

Hvor nyder jeg min frihed? Hvornår giver det mening at sætte grænser for den?

Til eftertanke

Hvilket træk ved Guds væsen kommer til udtryk, når der er tale om *forbuden frugt*?

Individualitet og fællesskab

1 Mos 2,18-25

**Hvilke menneskelige behov beskrives her?
Hvad er forskellen på lighed og ligeværdighed?**

Baggrund

I skabelsesberetningen siges der gang på gang: "Gud så, at det var godt" (1 Mos 1,4.12.18.21.25). I 1 Mos 2 finder vi for første gang et forhold, der beskrives som *ikke godt* – nemlig "at mennesket er alene" (v. 18). Gud lod mennesket fornemme, at det manglede noget – eller rettere sagt: nogen. Et dyr ville ikke kunne opfylde de behov, som Gud har nedlagt i mennesket (1 Mos 2,19-20).

Guds svar på menneskets behov – for supplerung og hjælp, tilhørsforhold og anerkendelse (v. 23), tilknytning og sympati (v. 24), accept og tryghed (v. 25) – er og har altid været medmennesket, især samhørighed i ægteskabet.

"Gud skabte mennesket i sit billede ... som mand og kvinde" (1 Mos 1,27). Ligesom han selv lever i fællesskab (på hebraisk udtrykkes ordet *Gud* ikke med *El* i ental, men med *Elohim*, som er flertal), bør mennesket også gøre det.

Til fordybelse

Da Gud skabte kvinden, indførte han også individualiteten. Gud formede ud af *ét* menneske et *andet* menneske, for at de begge igen kan blive *ét*.

"Eva blev skabt af et ribben, der blev taget ud af Adams side. Derved blev det tilkendegivet, at hun ... (skulle) ... stå ved hans side som hans lige" (Ellen White, *Patriarker og Profeter*, s. 18). Menneskers ligeværd kræver ikke lighed. Det eksisterer på trods af forskellighed, fordi de er skabt i Guds billede. Ved at skabe mennesket åbenbarede Gud sig som den, der tillægger hvert enkelt menneske stor værdi.

Til anvendelse

I hvor høj grad oplever jeg menigheden som et fællesskab bestående af ligeværdige individer? Hvilken andel har jeg i mine "medsøskendes" personlige og åndelige udvikling?

Til eftertanke

"Mennesket bliver gennem Du'et til et jeg" (Martin Buber).

Tillid og troskab

1 Mos 2,25-3,8

Hvad fik kvinden til at spise af træet til kundskab om godt og ondt? Hvad har ændret sig med syndefaldet?

Slangen var *snedig*. Dens indflydelse på kvinden skyldtes dens kloge tanker. Alt, hvad slangen sagde i samtalen med kvinden, er udtryk for, hvor snu den er:

- "Har Gud virkelig sagt, at I ikke må spise af træerne i haven?" – det vil sige af noget som helst træ (3,1). Der tegnes et billede af Gud, som forbyder alt og ikke kerer sig om sine skabninger.
- "Vist skal I ikke dø" (3,4) – dette står i direkte modsætning til det, Gud havde sagt (2,17). Gud fremstilles som en løgner og som uigennemskuelig.
- "I bliver som Gud og kan kende godt og ondt" (3,5) – her siger slangen ganske vist sandheden (sml. 3,22), men den forfører samtidig mennesket til hovmod. Dermed ville mennesket sætte sine livsmuligheder over styr. Slangen præsenterer et negativt billede af Gud, der i kvindens sind vækker mistro til den gode skaber.

Til fordybelse

En god lærer er kendetegnet ved at være tillidsvækkende. De bedste betingelser for indlæring skabes i en atmosfære af tillid. Autoritet er ikke en egenskab, man er i besiddelse af. Den tillægges én på grund af tillid. Mistillid derimod kan medføre ulydighed og oprør hos den ene part og trusler og straf hos den anden. I en sådan atmosfære dominerer frygten og skammen. Frygt kan fremtvinge lydighed, men ikke kærlighed (sml. 1 Joh 4,18).

Til anvendelse

Har jeg tillid til Guds udsagn om, at jeg er underfuldt skabt (Sl 139,14), at jeg er hans barn (Joh 1,12), og at han kan frelse mig helt og fuldt (Hebr 7,25)?

Fiasko eller sejr?

1 Mos 3,9-15.
21-24

**Hvordan forholder Gud sig til menneskets synd?
Hvorfor sender Gud mennesket ud af Edens have?**

Baggrund

Inden Gud skaber en kvinde til det første menneske, lader han ham fornemme et behov for en partner (2,18-20). På lignende måde reagerer Gud i forhold til menneskets fejlen. I stedet for straks og kontant at fordømme, stiller han spørgsmål:

- "Hvor er du?" (3,9) – Det frygtsomme menneske får mulighed for igen at placere sig i det rette forhold til Gud.
- "Hvem har fortalt dig, at du er nøgen? Har du spist af træet ... ?" (3,11) – Det skamfulde og fejlende menneske får mulighed for at stå ved sin fejl, indrømme sin skam og genoprette tilliden til Guds ord.
- "Hvad er det, du har gjort?" [Den tyske Luther-oversættelse siger: "Hvorfor gjorde du det?"] – Det tyngede menneske får mulighed for at ytre sig.

Gud reagerer ikke på Adams synd med anklager (sml. 1 Kor 15,21-22). Han ønsker at møde mennesket og hjælpe det til selverkendelse. Mennesket derimod har en tendens til at skyde skylden på andre og vælte ansvaret over på – i dette tilfælde – "kvinden ... slangen ... " (3,11-12).

Til fordybelse

Konsekvenserne af deres beslutning om at kende godt og ondt bliver tydelige for Adam og Eva (3,16-19). Men Gud stiller sig på deres side og lover en efterkommer, der skal besejre slangen. Desuden dækker han menneskets skam og sørger for, at tingene ikke udvikler sig til det værre. At mennesket har fejlet, hindrer ikke Gud i at gennemføre sin frelsesplan.

Til anvendelse

"Brødre, hvis et menneske gribes i en overtrædelse, skal I, som har Ånden, hjælpe ham til rette med mildhed; og se til, at du ikke selv bliver fristet!" (Gal 6,1).

Al sandheds lærer

Joh 1,14;
14,6.26; 16,13

**Hvad forbinder man med begrebet sandhed?
Hvilken opgave har sandhedens ånd?**

Baggrund

Efter at mennesket var blevet adskilt fra Gud, sløredes billedet af skaberens sande væsen mere og mere. Gud åbenbarede sig på forskellig vis i løbet af historien for at genvinde menneskets tillid til ham og hans kærlighed (sml. Matt 23,37).

Da Gud i Jesus Kristus blev menneske, viste han sig som den, han virkelig er: som et væsen "fuld af nåde og sandhed" (Joh 1,14). Begreberne nåde og sandhed skal her forstås parallelt (sml. Sl 36,6; 57,11; 92,3). Sandheden om Gud er, at han er nådig. Jesus betegnede sig selv som "vejen, sandheden og livet" (Joh 14,6). Han førte menneskene til Faderen (v. 7). Gud bliver nu ikke længere opfattet som en fremmed og en, man har lyst til at skjule sig for (sml. 1 Mos 3,7-8). Han opfattes nu som en fortrolig, der tager imod mennesker (sml. Luk 15) og giver dem "et håb og en fremtid" (Jer 29,11).

Det var for at indprente mennesker denne sandhed, at Jesus lovede dem sandhedens ånd, der skulle "vejlede i hele sandheden" (Joh 16,13) og "lære jer alt" (14,26).

Til fordybelse

"Man kan være nok så velbevandret i Guds ord med alle dets bud og løfter, men hvis ikke Ånden leder sandheden på vej, vil ikke en eneste falde på „klippen og blive knust“. Uanset hvad man end måtte have af kvalifikationer, kan man ikke formidle lyset fra Gud uden Guds Ånds medvirken" (Ellen White, *Jesu Liv*, DB 2013, s. 593).

Resumé

På Bibelens første sider åbenbares Gud som livsbekræftende, en, der indrømmer mennesket frihed, tillægger alle mennesker samme værdi og giver mulighed for en fremtid.

Spørgsmål til drøftelse

Indledende spørgsmål	1. Hvilke egenskaber var jeres yndlingslærere i besiddelse af?
Supplerende spørgsmål	2. Hvad ville være det optimale miljø for jer at lære i?
1 Mos 2,15-17	3. Hvor højt prioriterer Gud frihed? I hvilken grad indskrænkes vores frihed af bud, og i hvilken grad beskyttes den?
1 Mos 3,1-7	4. Hvordan er jeres reaktion på slangens ord? I hvor høj grad er dens påstande (u)sande?
1 Mos 3,8-11	5. Hvordan tackler I egen eller andres skyld? Hvad kan styrke jeres tillid til Guds omsorg og accept?
Uddybende spørgsmål	6. Vi mennesker skal træffe afgørelser gennem hele vores liv. Det indebærer muligheden for at vælge forkert, og det kan være skæbnesvangert. Hvad kan alligevel give os som troende mennesker nyt mod?
Afsluttende spørgsmål	7. Hvilket indtryk har I fået af Gud ved at læse ugens skriftsteder og udveksle tanker om dem?

Karakterudvikling i familien

"I respekt for Kristus skal I underordne jer hinanden ... Børn, I skal rette jer efter jeres forældre. Det er det rigtige at gøre ..."
(Ef 5,21; 6,1 Bibelen 2020).

Hovedtanke

Børns egen relation til Kristus begynder med kærlige voksne, der er åbne for Gud og børnene.

Introduktion

Et barns fødsel er for forældre et helt særligt og emotionelt øjeblik. Dermed begynder for barnet ikke blot det "iltrige" liv, men også en livslang læring og udvikling af dets karakter. For at denne udvikling – fysisk, socialt, intellektuelt, følelsesmæssigt og åndeligt – kan hvile på et godt grundlag, kan mødre og fædre i Bibelen finde vigtige basale vejledninger, som kan støtte dem i varetagelsen af deres forældreansvar.

Når målet for børnenes karakterudvikling er, at de skal være lykkelige, komme godt til rette i livet, kunne sørge for sig selv, have selvsikkerhed og mod til at tage udfordringer op osv., så har de brug for at udvikle en hel række kompetencer. Nogle af de vigtigste evner er nysgerrighed og lærevillighed hele livet igennem og at pleje en levende relation til deres skaber. Guds og også den gode karakterudviklings mål med os mennesker var og er, at jeg handler indsigtfuldt, ikke som reaktion på et ydre pres, men fordi jeg ved, at jeg er elsket.

I hovedparten af menneskehedens historie fandt karakterudvikling overvejende sted i hjemmet, især i de første leveår. Hvad siger Bibelen om karakterudvikling i familien? Hvilke principper kan vi udlede af det for os personligt uafhængig af den familiære situation?

Hvis man i Skriften leder efter perfekte forældre, bliver man skuffet. Efter syndefaldet fejler alle mennesker inklusive kristne forældre. Og dog findes i Skriften værdifuld vejledning til karakterudvikling i familien.

Denne uges studie henvender sig specielt til forældre og familier. Fordi også menigheden kan ses som en stor familie, gælder de følgende bemærkninger også dem, der i øjeblikket ikke lever i en familie.

Den første familie

1 Mos 1,27-31;
2,8.15-25; 4,1-7

Hvilken "vejledning" syntes Gud var vigtig for Adam og Eva?

Baggrund

Den måde, som Gud mødte Adam og Eva på i begyndelsen af menneskehedens historie, lader os ane, hvilke principper for karakterudvikling inden for familien, der lå ham på sinde: tid til samvær, iagttagelser, undervisning og samtaler præget af kærlighed samt passende reaktion ved forseelser og synd efter faldet.

Til fordybelse

"Den bærende søjle for det guddommelige koncept for karakterudvikling var fra første færd familien. Adam betegnes som 'en søn af Gud', som er et udtryk for, at de første mennesker var børn af den guddommelige familie. Alt, hvad de skulle vide, lærte de af Gud, deres far, for han var deres vejleder" (EnA 29). Vi ved ikke, hvad de alt sammen blev vejledt om, dog kan vi gå ud fra, at det også havde med skabelsens underere at gøre.

I 1 Mos 4 bringer Kain og Abel deres offer til Gud. Deres forældre havde helt sikkert fortalt om ofrene og forklaret deres betydning for dem. Dog som historien viser, fører en god vejledning ikke altid til det resultat, man håbede på.

Til anvendelse

Kristen karakterudvikling og dannelse har til opgave i familier og menigheder at vejlede i tilbedelse, fællesskab, mission, lære og tjeneste. I familien præsenteres Jesus for børnene som deres frelser og ven. Bibelen værdsættes som Guds Ord, og der leves i en sund relation til vores himmelske far.

Til eftertanke

"Der findes ingen anden fornuftig opdragelse end den at være et forbillede. Om ikke andet – et afskrækkende" (Albert Einstein).

Jesus og hans forældre

Luk 1,26-38;
2,22.41-51
Matt 1,18-25

"Hvilket indblik gives i Maria og Josefs liv?"

Baggrund

Evangelierne fortæller os ikke meget om Jesu barndom. Hans forældre var unægteligt trofaste jøder, der gjorde sig umage for at adlyde Guds bud. Da Gud talte til dem, gjorde de, hvad der blev sagt. Hvad der fortælles om dem, kan hjælpe os med bedre at forstå deres måde at behandle Jesus på.

Til fordybelse

Maria underviste sin søn i hjemmet, og *Josef* gjorde det samme på sit værksted. Da Jesus som lærer i sin offentlige fremtræden ofte gik ud fra naturen (liljer, får, spurve osv.), må han som barn have været meget fortrolig med den.

"Barnet Jesus fik ikke sin undervisning i synagogens skoler. Hans moder var hans første menneskelige lærer. Fra hendes mund og fra profeternes skrifter lærte han om, hvad der hørte Himmelen til. De samme ord, som han selv havde talt til Moses for Israel, lærte han nu på sin moders knæ. Da han gik fra barndom til ungdom, søgte han ikke til rabbinernes skoler. Han behøvede ikke den undervisning, man kunne få fra sådanne kilder; for Gud selv var hans læremester" (Ellen White, *Jesu liv*, DB 2013, s. 50).

Til eftertanke

"Hvorfor ledte I efter mig?" spørger Jesus sine forældre. "I burde have vidst, at jeg er i min faders hus" (Luk 2,49 ifølge Neues Leben Bibel). Hvordan kan jeg vise børn et godt forhold til vores himmelske far?

Relationsforstærkere

Ordsp 15,1-2; 18,15
Ef 4,15

Hvad kan hjælpe med til at opbygge gode familierelationer?

Baggrund

Der skal god kommunikation til for at gøre det, der skal læres, forståeligt. Læreren er den, der formidler eleverne viden og kundskab med mere. Men det kommer ikke kun an på at kommunikere verbalt (med ord). Afgørende for hele læreprocessen er en konstant udvikling af et godt forhold mellem underviseren og den lærende, fordi undervisning også finder sted på det emotionelle og personlige plan. Når det gælder familien, er det særlig vigtigt.

Til fordybelse

Relationer opstår og udvikler sig gennem kommunikation (verbal og nonverbal, bl.a. gennem gestik, mimik og tonefald). Når kristne ikke kommunikerer med Gud, for eksempel gennem "stilletid" med Gud (bibellæsning og bøn), stagnerer forholdet til ham. Peter opmuntrer de troende til at vokse i nåde og erkendelse af Jesus Kristus (2 Pet 3,18).

Til anvendelse

Familier har også brug for relationsforstærkere for at uddybe fællesskabet og støtte hinanden gensidigt, så alle kan udvikle sig og modnes som personlighed. Regelmæssige fælles måltider er et godt instrument. Forskningsresultater påpeger blandt andet følgende fordele:

Familier, der spiser sammen og anvender deres fælles tid til kommunikation, reducerer misbrugsadfærd (fx stofmisbrug) hos deres børn og hjælper dem til at forbedre deres resultater i skolen. De fremmer glade og afbalancerede børn (ministrymagazine.org/archive/2011/06/the-family-that-eats-together).

Til eftertanke

Hvilke relationsforstærkere anvender jeg i min familie og/eller menighed? Hvilke kan jeg bruge mere intensivt?

Forældreansvar

Ef 5,21; 6,1-4
Fil 4,8

Hvilket ansvar bærer forældrene?

Til fordybelse

Paulus opsætter et mål for børns karakterudvikling. Inden han gør fædre og mødre opmærksom på et vigtigt udviklingsaspekt, gør han det klart, at alt begynder med forældrenes gensidige underordning: "I respekt for Kristus skal I underordne jer hinanden" (Ef 5,21 Bibelen 2020). Her drejer det sig ikke (længere) om magt, men om hjælp og hengivelse, ligesom Kristus viste med sit liv (Ef 5,25b.32). Det forandrer synsvinklen og handlemåden.

At opdrage (praktisere karakterudvikling) betyder konstant læring. Derfor drejer det sig ikke først og fremmest om straf ved forseelser, men om at vejlede barnet til at slå ind på en bedre vej af egen overbevisning. Vold i familien er totalt uacceptabelt! Den beviser kun, at den stærkeste har magten over den anden. Den forhærder hjertet, og forandrer det ikke til det gode. Derfor giver Paulus det råd: "I fædre, vær ikke uretfærdige mod jeres børn. Vejled dem hellere med disciplin og vis dem den rigtige vej, så det svarer til Kristi gerning" (Ef 6,4 ifølge Neues Leben Bibel).

Til anvendelse

Kristne forældre og pædagoger er ansvarlige for at vise en adfærd, der svarer til Bibelens vejledning. Det ægteskabelige forhold sammenlignes med Kristi relation til sin menighed. Når forældre undlader at give deres børn en passende vejledning, eller når de herser autoritært med dem, viser de deres børn og verden et falsk billede af Gud. Gud ønsker, at kristne forældre og pædagoger ledsager børnene med kærlighed og motiverer dem til at elske Gud af hele deres hjerte gennem deres eget eksempel og deres undervisning (5 Mos 6,7).

Til eftertanke

"Man kan holde bedre prædikener med sit liv end med sine læber" (Oliver Goldsmith].

Mod glemsomhed

5 Mos 6

**Hvilke principielle råd får forældrene af Moses?
I hvor høj grad er de stadig aktuelle i dag?**

Baggrund

Moses' tid som leder af folket er ved at være forbi. Inden sin død taler han endnu engang til folket og minder om de underfulde veje, som Jahve havde ledt dem. Ved begyndelsen af en ny epoke i folket Israels historie formaner han dem flere gange til ikke at glemme, hvad Gud har gjort for dem. Endnu engang udtrykker han Guds kærlighed til sit folk med det mål, at det husker det vigtigste grundlag for deres eksistens: Guds kærlighed har udfriet Israel, og kun tilliden til ham og hans ord fører folket på sikker vej. Moses er bekymret for, om folket skulle glemme dette. Der findes kun et middel mod glemsomhed, nemlig altid at beholde Guds ord i sit hjerte, at tale om det og overlevere det på forståelig måde til næste generation.

Til fordybelse

Forældre er de første til at videregive de bibelske værdier og den bibelske lære til deres børn. Derfor gælder det om at planlægge dagen, så det bliver muligt at finde nok tid til det. "I reglen er moderen barnets første vejleder. I årene, hvor barnet er mest modtagelig og udvikler sig hurtigst, ligger karakterudviklingen overvejende i hendes hænder" (EnA 275)

Til anvendelse

Nu til dags er begge forældre ofte på arbejde. Det er dog positivt, at fædre også har adgang til barselsorlov og omsorgsdage, og således kan tilbringe kvalitetstid med deres børn i småbarnsalderen. Afgørende er den tid, hvor forældre kan formidle Guds kærlighed og løfter til deres børn.

Til eftertanke

Hvis du ikke vejleder dine børn, vil andre, som du ikke har kontrol over, gøre det.

Synsretningen

Hebr 12,1-3
Jos 1,9

Hvad betyder det at vende blikket mod Jesus, når børnenes karakter ikke udvikler sig til det, man havde håbet?

Til anvendelse

Inden vi henvender os til andre mennesker for at lede dem til Jesus, er vores eget hjem den første "missionsmark".

Først og fremmest må vi få et kærligt forhold til børnene, for kun kærlighed fører til kærlighed. Derfor gælder følgende: Inden vi forventer noget af et barn, skal det være forvisset om sine forældres kærlighed. Den bedste måde at gøre dette på er gennem en kærlig og varm atmosfære i hjemmet. Børn har brug for anerkendende og kærlige ord (sml. Jak 1,19) og voksne, der har tid til dem. Hvis forældre ønsker at skabe denne atmosfære, bør de begynde med den i deres ægteskabelige forhold.

En regelmæssig, fælles og alderssvarende andagtstid kan bidrage meget til et velsignet familieliv.

Til eftertanke

Vi blev alle af vores skaber udstyret med en fri vilje, som gør det muligt selv at bestemme vores livs grundretning og eventuelt forandre den. Også børn og unge må og skal afgøre for sig selv, om de har tillid til Gud eller går deres egne veje – med alle konsekvenser. Forældre og menighed følger dem i deres valg med kærlighed og bøn uden at indskrænke deres rettigheder eller frihed.

Resumé

Kristen karakterudvikling tager sit udgangspunkt i bibelske principper og forbilleder. Denne udvikling er præget af ubetinget accept, kærlig vejledning og tilrettevisning, gensidig underordning, fælles kvalitetstid, god kommunikation og ønsket om, at børnene og de unge bringes i kontakt med Gud. Dette gælder for forældre såvel som for menigheden.

Spørgsmål til drøftelse

Udgangspunkt

1. Vi har alle sammen oplevet en form for "opdragelse".

Hvilke positive minder om den har I bevaret?

Hvad bør eller burde forløbe anderledes i jeres familie?

5 Mos 6,4-9; 20-25

2. **Hvilke råd og principper for karakterudvikling lagde Moses frem for folket?**

I hvor høj grad er de stadig aktuelle i dag?

Ef 5,21; 6,1-4

3. **Hvilket ansvar bærer forældrene ved deres børns karakterudvikling?**

Hvordan ser gensidig underordning ud i praksis?

Spørgsmål til fordybelse

4. "Der findes ingen anden fornuftig opdragelse end den at være et forbillede. Om ikke andet – et afskrækkende" (Albert Einstein).

Drøft dette citat.

Hvilke øjeblikke eller faser i forholdet til (jeres egne) børn og unge har i oplevet som vanskelige?

Hvordan kan et tillidsfuldt forhold genoprettes efter forseelser?

Hebr 12,1-3

5. **Hvad betyder det at vende blikket mod Jesus, når børnenes karakter ikke udvikler sig til det, man havde håbet?**

Hvordan kan vi som menighed støtte forældre i deres opgave som vejledere?

Lovens pædagogiske funktion

"Derfor skal du elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele din styrke" (5 Mos 6,5).

Hovedtanke

Guds lov fører ikke til frelse, men opfylder andre vigtige funktioner.

Introduktion

Evangeliet om synderens retfærdiggørelse ved nåde alene er det centrale i den protestantiske tro. Syvendedagsadventister hører til i denne tradition. Selvom det, som Bibelen kalder lov, på ingen måde har en frelsende funktion, har den alligevel på flere måder betydning også i dag.

"Loven er en hjælp, hvis den fører til anger, selvkritik, til ændringer i hverdagen og i vaner. Den motiverer til at gøre status. Den har en helt igennem positiv funktion, fordi den forholder sig til meningen med livet, hindrer fortrængning af skyld og svigt, afslører 'synd' som værende en transmoralsk kategori (det vil sige, at synd er mere og andet end blot en moralsk forkastelig handling) og leder til en revidering af tilværelsen. Sidst, men ikke mindst, er den relevant, fordi den viser mennesket dets reelle situation og således gør det opmærksomt på den kraftkilde, der befinder sig hinsides egne muligheder, og som er den eneste, der kan give mennesket fortrøstning og tro på livet" (Hans-Martin Barth, *Dogmatik*, Gütersloh 20083, 492).

Kristen karakterudvikling har til formål at vejlede til et liv, der bygger på nåde, troen på Kristus som lovens opfyldelse og lydighed mod hans vilje. På den måde stemmer dens formål overens med lovens. Loven peger på, at nåden er nødvendig, fordi mennesket har brug for frelse ud af fortabelsen.

De tekster, der skal studeres i denne uge, sætter Guds lovs opgave i forhold til spørgsmål vedrørende kristen karakterudvikling.

Oversætterens kommentar: Begrebet "Erziehung", som er brugt i den tyske tekst, kan betyde "opdragelse". Ellen Whites bog *Education* er på tysk oversat med *Erziehung* og på dansk med *Uddannelse*. I den danske udgave af "*Uddannelse*" tales der tit om "karakterdannelse". Vi har her somme tider valgt "karakterudvikling" eller "vejledning" i stedet for "opdragelse".

At lære at "frygte" Gud

5 Mos 31,9-13

Hvad ville man opnå med den offentlige oplæsning af loven?

Baggrund

Informationen om, at Moses havde nedskrevet denne lov (v. 9), hænger sammen med 28,58 og 30,10: der menes "lovbogen" (formodentlig dele af 5 Mos, hhv. det, som Moses allerede tidligere havde nedskrevet). Hvert syvende år skulle denne lov offentligt læses op for hele folket. Løvhyttefesten, der varede i syv dage, var en af Israels hovedfester (ifølge SEB 254). Den var anledning til, at en stor del af israelitterne forsamledes ved helligdommen. Menneskene var gældfri (sml. 15,1-6), havde kørt høsten i hus og var derfor i den rette sindstemning til at mindes pagtforholdet med Gud.

Opfordringen til at læse op stiles til både præster og ældste. Præsterne var Guds repræsentanter over for folket og omvendt (vertikalt plan). De ældste tog sig af folkets indbyrdes relationer (horisontalt plan).

Opgaven at forkynde loven gælder også for kommende generationer (v. 13). Oplæsning af Toraen skal lære fremtidige generationer "at frygte Herren, jeres Gud". Moses siger dermed, at viden og gudsfrygt ikke kommer automatisk, men er knyttet til Toraens (Mosebøgernes) pædagogiske funktion.

Til fordybelse

"At frygte herren er begyndelsen til visdom" (Sl 111,10). At frygte Gud betyder ikke at være bange for ham, men at anerkende hans storhed og magt. Den, der "frygter" Gud, viser ham behørig respekt.

Til eftertanke

Hvad betyder det for mig at elske Gud "af hele mit hjerte, af hele min sjæl og med hele min styrke" (5 Mos 6,5) – samtidig med, at jeg frygter ham?

Vidne mod folket

5 Mos 31,14-27

Hvilke forberedelser skulle Moses træffe inden sin død?

Baggrund

Versene 14-23 begynder og ender med, at Josva kaldes til at være Moses' efterfølger. Henvisningen til Moses' sang står centralt som vidne mod israelitterne (v. 19).

"Vil folket, efter at Moses er død, være trofast mod Gud og følge hans bud? Gud kender folkets tanker ... han forudser, at det vil prioritere fremmede guder. Sangen, som Moses fremsiger i kap 32, skal vidne om, at folket var blevet advaret" (SEB 225). Den skal minde menneskene om, når de senere vil blive udsat for lidelser, at den nød, de kommer ud for, ikke er en tilfældighed, men et resultat af deres egne handlinger. Det er meningen, at sangen skal fremkalde anger og omvendelse.

Det, der tidligere er blevet nedskrevet, er et bevis på, at Jahve har forudset begivenhederne, og det er en bekræftelse på, at Gud stadig er herre over historien. Det er nemmere at huske en sang. Det er altså et af de bedste pædagogiske virkemidler, hvis indholdet skal indprentes i hjerte og forstand (sml. Duane L. Christensen, *Deuteronomy* 21:10-34:12, Nashville 2002, 776 f.).

Lovbogen (se søndagsafsnittet) skal placeres ved siden af pagtens ark – ligeledes som vidne mod folket (v. 26). Himmel og jord påkaldes som et tredje vidne (v. 28).

Til fordybelse

For at holde mennesker i Guds nærhed, henholdsvis bringe dem tilbage til ham igen, benytter Toraen (den mosaiske lov) forskellige virkemidler: ikke kun bud og forbud, men også lyrik og naturen.

Til eftertanke

"Mennesker er, hvad de synger" (Daniel I. Block). Hvilke sange/salmer har opmuntret mig i min tro? Hvilke sange bliver jeg udfordret af?

Manual til succes

Jos 1,7-8

Hvilken rolle spiller loven for Josva?

Baggrund

Moses' død er ikke enden på historien om Gud og hans folk. Josva er allerede kendt som Moses' tjener (2 Mos 24,13; 33,11) og er forpligtet på at videreføre forgængerens værk. Under hans ledelse skal løftet til Abraham gå i opfyldelse (1 Mos 12,5-7): den nye epoke, der tager sin begyndelse, da det udvalgte folk tager landet i besiddelse, fortsætter helt ind i kongetiden.

Josva har lov til at sætte sin lid til lykken [den tyske Lutherbibel siger succes] (Jos 1,7) under Guds ledelse. "Det betingelsesløse løfte i v. 3-6 bliver senere gjort afhængig af en forudsætning, nemlig lydighed over for Guds bud (v. 8). Det passer med tankerne bag pagten ... og viser tilbage til en lovydighed, som Sl 1,2 giver udtryk for på lignende måde som Jos 1,8 ... Vendingen altid have på dine læber (v. 8) henviser sandsynligvis til den skik, man havde med at mumle lovens ord halvhøjt for sig selv, når man læste op" (SEB 271).

Til anvendelse

De, der lægger et stykke arbejde i menigheden eller på anden vis beskæftiger sig med mennesker, det være sig i en ledende funktion eller på et mere usynligt område, har brug for opmuntring. Til tider føler man sig alene og misforstået. Somme tider føler man sig ikke værdsat. Men enhver, der tjener og hjælper, skal vide, at Jesus sætter pris på indsatsen og står ved hans/hendes side. Det er også vigtigt, at man løbende er i dialog med ledelsesteamet og med dem, der skal nyde godt af indsatsen, så man ikke går død i arbejdet eller bliver ensom. Især et ledelsesteam, som man kan drøfte ting fordomsfrit med, kan være en værdifuld energikilde.

Manualen til "succes" i Guds rige er stadig den samme: Gud selv er den personaleledelse, der er nødvendig for at leve op til kaldet. Ingen er overladt til sig selv og sine egne ressourcer.

Til eftertanke

I hvilke situationer har jeg oplevet Guds hjælp i forbindelse med åndelige udfordringer? Hvor kunne jeg i dag have brug for ham?

Ingen automatik

2 Krøn 31,20-21
2 Kor 11,23-28

Hvordan adskiller de to beretninger sig i deres beskrivelse af tjeneste for Gud?

Baggrund

2 Krøn 31 skildrer afgudsdyrkelsens afskaffelse i Juda under kong Hizkija (716-687 f.Kr.) og hans vellykkede bestræbelser på at genindføre den rette brug af helligdommen i Jerusalem.

I 2 Kor 11,16-33 placerer Paulus sig på samme niveau som dem, han diskuterer med. Han er stolt af sit slid og sine lidelser i tjenesten for Kristus. Deri ser han det sande kendetegn for en apostel. Paulus har stillet sig til rådighed med hele sin person og alle sine kræfter for at tjene Kristus. Det har dog ikke skånet ham for lidelser og afsavn.

Til fordybelse

Det at følge Guds bud knyttes direkte sammen med at leve: "Det menneske, der følger dem [Guds bud], skal leve ved dem" (3 Mos 18,5; sml. 5 Mos 30,15-16). Alligevel har troende mennesker til alle tider kunnet konstatere, at man ikke automatisk får et lykkeligt liv. Der findes ikke nogen umiddelbar noget-for-noget sammenhæng, der kan garantere et sorgløst liv i denne syndige verden, når bare man holder sig til Guds bud. Der har altid fandtes mennesker, der var trofaste, kærlige og lydige – og alligevel blev nogle af dem ramt af katastrofer.

Til anvendelse

Lige indtil der skabes en ny og fuldkommen jord, og det onde bliver udryddet, vil der være spørgsmål, der forbliver ubesvaret, og hændelser, der er ubegribelige. Alligevel må vi have tillid til Guds godhed og trofasthed.

Til eftertanke

Hvor har jeg oplevet Guds velsignelser gennem hans bud? Hvor er spørgsmål om hans retfærdighed forblevet ubesvaret?

Jesus, vores forbillede

Joh 15,10
1 Joh 2,3-6

Hvordan forholder bud sig til kærlighed?

Opfordringen til en kærlig relation til Kristus, som udmøntes i overholdelse af hans bud, er baseret på den erfaring, at Kristus har elsket først. "Disciplen skal ene og alene være opmærksom på ikke at falde ud af dette kraftfelt (bliv i min kærlighed). Centrum i dette kraftfelt er i sidste ende Faderen, hvis kærlighed gennem Kristus når disciplen, binder ham til sig og driver ham til – og gør ham i stand til – at rette sig efter buddene. Det er Jesu bud, der er de samme som dem, Jesus selv fik og adlød" (SEB 1594).

Til anvendelse

"Den såkaldte tro på Kristus, som hævder, at mennesket er frigjort fra pligten til at adlyde Gud, er ikke tro, men blot en antagelse" (Ellen White, *Vejen til Kristus*, DB, s. 67).

Til eftertanke

Kristus – den eneste

Han er ikke blot en, der lyser. Han er selve lyset.

Han er ikke blot en, der viser vej, men selve vejen.

Han er ikke blot sanddru. Han er selve sandheden.

Han er ikke blot levende, men selve livet.

Han er ikke blot stor. Han er Herren.

Han er den eneste, der kan vise os, hvordan Gud er.

Han er den eneste, der gennemskuer os fuldstændig og elsker os på trods.

Han er den eneste, der kan tage vores skyld.

Han er den eneste, der gør en ny begyndelse mulig.

Han er den eneste, der giver livet mening og fortjener vores uforbeholdne tillid.

(Konrad Eißler, i *glauben · hoffen · singen*, D-11, s. 29)

Ekskurs

Loven og reformatorerne

Rom 3,28

Reformatorerne i det 16. århundrede genopdagede det bibelske grundprincip, at mennesket retfærdiggøres af *nåde* ved *tro*. De kæmpede imod middelalderkirkens gerningsretfærdighed. For Martin Luther var det paulinske budskab om retfærdiggørelse så vigtigt, at han understregede det ved at tilføje ordet *alene* i sin oversættelse af Rom 3,28.

Alligevel holdt reformationen udtrykkeligt fast ved loven som Guds ord og tilbageviste på det bestemteste antinomismen fra egne rækker (sml. Luthers skrift "Wider die Antinomer" fra 1539). (Antinomisme: i kristendommen betegnelse for den principielle afvisning af, at moralloven – sammenfattet i De ti bud – skulle være en nødvendig del af den kristne forkyndelse).

Philipp Melancthon udviklede læren om den trefoldige brug af loven:

Usus politicus:

Loven bruges for at opretholde samfundsordenen og moralen.

Usus elencticus:

Loven bruges til at afsløre synden og pege på nåden.

Usus in renatis:

Loven bruges som hjælp til det praktiske liv for den *nyfødte* kristne.

Disse tre funktioner, som loven kan have, kan sammenlignes med henholdsvis en bom (der sænkes for at forhindre, at det onde tager overhånd i et samfund), et spejl (hvori vi ser os selv som syndere) og en norm for det kristne liv (ifølge Helmut Burkhardt, *Einführung in die Ethik: Teil I Grund und Norm sittlichen Handelns (Fundamentalethik)*, Gießen 1996, 60 f.).

Resumé

Loven har en pædagogisk funktion: den ønsker at lede til guds frygt, give anvisninger for et vellykket liv og gøre opmærksom på kærligheden i Guds pagt.

Spørgsmål til drøftelse

Indledende
spørgsmål

1. Hvad tænker I på, når I hører ordet lov?

**Hvorfor forbindes dette ord som regel med negative
associationer?**

Supplerende
spørgsmål

**2. Anomi er betegnelsen for en tilstand med manglende eller svage
sociale normer, regler og retningslinjer.**

Hvordan forestiller I jer, at et sådant samfund ville se ud?

Hvilke fordele ville det have? Hvad ville være problematisk?

5 Mos 31,9-13

3. Oplæsningen af loven får følger.

Hvad forstår I ved guds frygt?

Hvordan kan den formidles?

2 Krøn 31,20-21
2 Kor 11,23-28

**4. Hvilke ligheder og hvilke forskelle lægger I mærke til i disse
to beretninger?**

**Hvordan forholder I jer til, at der heller ikke for troende
mennesker er nogen garanti for et bekymringsløst liv?**

Joh 15,10

5. Hvordan hænger bud og kærlighed sammen?

Afsluttende
spørgsmål

**6. Hvordan kunne menigheden sætte lovens pædagogiske funktion
endnu mere i spil uden at forfalde til lovtrældom?**

Bibelsk verdenssyn

"Det, man kan vide om Gud, ligger nemlig åbent for dem; Gud har jo åbenbaret det for dem" (Rom 1,19).

Hovedtanke

Det bibelske verdenssyn hviler ikke på en idé, men på et personligt væsen: Gud selv.

Introduktion

Hvad er virkeligt? Hvor naivt spørgsmålet end lyder, har filosoffer fra antikken til oplysningstiden beskæftiget sig udførligt med den. Den holdning, at realiteten entydigt kan beskrives og er identisk med vores sansers iagttagelse, anses i dag for at være forældet. De filosofiske tilgange diskuterer snarere, hvilken rolle vores tænkning og erfaring spiller i fortolkningen af virkeligheden. Ifølge dette betragter vi aldrig verden objektivt eller fra et neutralt perspektiv. Vi filtrerer alting og ser gennem vores egne briller og danner vores syn på verden.

"Ved udtrykket verdenssyn forstår man i dag først og fremmest ... helheden af personlige evalueringer, ideer og synspunkter, der vedrører fortolkningen af verden, individets rolle i den, synet på samfundet og til dels også meningen med livet ... Reflekteres og systematiseres disse overbevisninger og samles de i et sammenhængende hele, kan man tale om et lukket verdenssyn eller et trossystem" (de.wikipedia.org/wiki/Weltanschauung).

"I den postmoderne verden vokser individet ikke længere nødvendigvis op og overtager et verdenssyn fra sine forældre ... men bestemmer selv, hvordan han eller hun vil udtrykke sig selv. Vores udtryk er lig med identitet. Sagt på en anden måde er det postmoderne individ sin egen forfatter og kan skrive sit eget liv og sin egen identitet på tværs af social klasse, etnicitet, landegrænser, historien, traditionen, familien osv. Derfor bliver postmoderniteten også kaldt for individualismens tidsalder" (<https://faktalink.dk/titelliste/postmodernitet/definition>).

Derfor er *verdenssyn* også altid lig med *tolkning af verden*. Søger vi efter realiteten – efter det, der er virkeligt – tilknyttes uvægerligt også filosofiske og religiøse synsvinkler. I denne forstand skal tro på Gud og hans indgriben i denne verden også forstås som et verdenssyn. Samtidig adskiller den sig fra andre tolkninger af verden, idet Skriften forstås som Guds troværdige sandheds- og åbenbaringskilde. I den udfoldes et syn på verden (virkeligheden), der rækker ud over blotte formodninger.

Men hvad "ser" det bibelske verdenssyn?

Meta-fortællingen

Åb 14,6-7

Hvad siger skriftstedet om Gud? Hvordan kan denne opfordring imødekommes?

Til fordybelse

"I Bibelen finder Guds folk et verdenssyn, en meta-fortælling, der strækker sig fra skabelsen til nyskabelsen som en skriftlig beretning om den altomfattende guddommelige plan for verdens frelse fra synd. Selvom enkelte passager og skriftsteder kan bringe trøst i tider med sorg og lidelser samt give vejledning i særlige livssituationer, bør man aldrig miste forbindelsen, som de forskellige passager og emner har til frelseshistoriens store panorama" (Elias Brasil de Souza, *Reflections, The BRI Newsletter*, No. 41, januar 2013, 4).

I en meta-fortælling beskrives et overordnet niveau, hvor alle andre begivenheder meningsfyldt følger sig ind. Englenes budskab spænder buen fra verdensskaberen til verdensdommeren og beskriver kampen mellem guddommelige og sataniske magter og deres indflydelse på jorden. I denne meta-fortælling besejres Guds fjende ved Jesus på korset og udryddes til sidst.

Fortællingen om skabelsen og syndefaldet er grundlaget for frelsens nødvendighed, Jesu død på korset og hans genkomst. Men også andre fortællinger og begivenheder er indlejret i frelsesplanens overordnede koncept: Noahs, Abrahams, Josefs, Marias, apostlenes – og indtil i dag alle Jesu efterfølgeres liv.

Ens verdenssyn og billede af Gud præger ens syn på alt andet – lige fra det, der sker i verden, til det, der sker i ens personlige liv.

Til eftertanke

Tro har tillid til det, som øjet ikke kan se. Øjnene ser den brølende løve. Troen ser Daniels engel. Øjnene ser stormene. Troen ser Noahs regnbue. Øjnene ser kæmper. Troen ser Kanaan" (Max Lucado, kristen forfatter).

Guds eksistens

1 Mos 1,1
ApG 17,24-29

Hvordan beskriver Paulus Gud?
Hvilken praktisk betydning har vers 28a for mig?

Baggrund

"I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden." Med denne konstatering begynder Bibelen. Den diskuterer ikke frem og tilbage, om Gud eksisterer, men går i al sin enkelhed ud fra, at han har været fra evighed af. Spørgsmålet er snarere, om mennesket finder ham.

Paulus fornemmer hos athenerne en stor åbenhed for Gud, men forefinder menneskeligt udtænkte billeder og forestillinger. Han præsenterer dem på trefoldig måde for den Gud, der skaber. "Han lader sig ikke opvarte af mennesker, for han mangler ikke noget. Tværtimod er det ham, der giver os alting og har gjort os alle sammen levende" (v. 25, Bibelen 2020). At athenerne har opstillet et alter for *den ukendte gud* viser, at de ikke kender ham. Men Gud har skabt menneskene og ordnet verden på den måde, for at de kan lede efter ham, siger Paulus. Som blinde kan de prøve at finde ham ved at famle sig frem til ham. Om det lykkes dem – som den græsk-stoiske filosofi går ud fra – lader Paulus i sit ordvalg stå åbent. Og alligevel er Gud ikke fjernet fra noget menneske. I hans brev til romerne taler Paulus om Guds selvåbenbaring (Rom 1,19-20).

Til fordybelse

"Jeg tror, at vi alle har en åndelig sultfornemmelse. Den engelske forfatter, Julian Barnes, skriver dette: 'Jeg tror ikke på Gud, men jeg savner ham.' Alle fornemmer dog en vis nervøsitet, en vis iboende uro. Og alle søger! ... Hos mange mennesker har fornemmelsen af, at de er ude på en utilfredsstillt religiøs søgen. De løber rundt i gaderne og er rasende på regeringen eller atomkraften. Folk er simpelthen ikke lykkelige. Deres religiøse energi svæver hid og did. De søger!" (Matthias Matussek, "Spiegel"-Autor, *ideaSpektrum* 51/52 2010, 18). [*Der Spiegel* er Tysklands største og mest indflydelsesrige nyhedsmagasin].

Til eftertanke

"Vi kan lede efter Gud med vores forstand, men vi kan kun finde ham med hjertet" (József Eötvös, ungarsk forfatter og statsmand, 1813-71).

Verdens oprindelse

Job 12,7-10
Joh 1,1-4

**Hvilken indsigt giver det at iagttage naturen?
På hvilken måde er Jesus lys og liv?**

Baggrund

Gud er alle tings skaber. Hvem skulle ikke kunne "høre" naturen tale og "vidne" om Skaberen? Job og hans venner har en fælles forståelse for denne selvfølge. Ligesom Job beskriver Johannes først det skabte. Derefter går begge over til at betragte livet, der ligger i det skabte. Så går Johannes et skridt videre og understreger: "Livet var menneskers lys."

Med ordene *I begyndelsen* henviser Johannes til verdens oprindelse (1 Mos 1,1) og forklarer, at årsagen til alt, der er til, er (Guds-)Ordet (1 Mos 1,3; Joh1,1). I *Ordet* (Kristus) var lys og liv (Joh 1,14). Gennem Kristus *taler* Gud til mennesket, henvender sig til det og bringer lys i dets tilværelse (sml. Es 9,1-5). Det ser ud til, at årsagen til verdens skabelse ligger i hans behov for "at tale", det vil sige livs-skabelse og -design såvel som udveksling med sine skabninger. I måden, hvordan Gud skaber, åbenbarer han sit væsen.

Til fordybelse

Den tyske filosof, matematiker, jurist og historiker Gottfried W. Leibnitz (1646-1716) formulerede det grundlæggende spørgsmål: "Hvorfor findes der noget og ikke ingenting?"

Fysikeren Stephen Hawking (1942-2018) sagde, at det ikke er nødvendigt at bringe Gud i spil, når der tales om universets oprindelse. "Spontan skabelse [oprindelse] er årsagen til, at der findes noget og ikke ingenting."

Matthias Matussek ("Spiegel"-skribent) mente i den anledning: "Spontan skabelse ud af intet? ... Mit begrænsede intellekt siger mig: Af intet skabes intet – der er brug for et ophav, der står uden for rum og tid. Et lignende problem ser jeg i biologien: Hvordan kan der opstå organismer af uorganiske stoffer? Og hvordan opstår bevidsthed af ikke-bevidsthed?" (*ideaSpektrum* 51/52 2010, 17).

Frelsen

Joh 1,4-5.9-18

**Hvilken relation har/havde Jesus til denne verden?
Hvad betyder det for mig at være Guds barn?**

Baggrund

Johannes præsenterer i første omgang Jesus for sine læsere med gådefulde billeder og udtryk. Han jonglerer med ordparret *lys – mørke*, inden *Ordet* forklares i v. 14. Lyset defineres som livet (v. 4). Konklusionen, hvilket resultat mørket bringer med sig, overlader han til læseren. På et senere tidspunkt definerer han dog mørket som værende manglende fællesskab med Gud og onde gerninger, der er uforenelige med dette fællesskab (1 Joh 1,5-6;2,8).

Johannes beskriver fra vers 1 skabelsen og den efterfølgende separation mellem Gud og menneske. Han ser Jesu rolle i, at lyset igen skal bæres ind i verden, så Gud bringes nærmere. Dog med forfærdelse høres: "Mørket greb det ikke" (v. 5), "verden kendte ham ikke" (v. 10), og "hans egne tog ikke imod ham" (v. 11). Man overser det ikke af vanvare. Der er tale om, at man holder fast i mørket, hvorved de mennesker, der bevidst afviser Jesus, afsiger dommen over sig selv (Joh 3,19).

Og alligevel findes der mennesker, som Jesus bliver lys for. Den, der tror på hans navn, bliver Guds barn (v. 12). Ved slutningen af afsnittet viser Johannes, at denne vej er en vej med *nåde over nåde* (v. 16).

Til fordybelse

Det bibelske verdenssyn viser, at mennesket i sin natur holder sig Gud fra livet. Det kaldes også synd. Nødvendigheden af, at Jesus blev menneske (til døden på et kors), viser, hvor fortabt mennesket er i sit væsen og ståsted over for Gud. Det er i sagens natur ikke ædelt og godt, men der er behov for frelsen. Det bibelske verdenssyn med Kristus som centrum inkluderer billedet af Gud og billedet af mennesket.

Kristen dannelse tager det bibelske verdenssyn alvorligt, og kristen karakterudvikling praktiseres ved at ledsage de (os) betroede mennesker ind i fællesskabet med Kristus og i deres omvendelse til Gud.

Kristen etik

5 Mos 6,4-5.10-13
Mark 12,29-31

**Hvilken betydning har udtrykket "Hør, Israel" i dette skriftsted?
Hvordan kan jeg elske Gud med hele mit hjerte?**

Baggrund

"Afsnittet [5 Mos 6] v. 4-9 ophøjes særligt på grund af sin vidtrækkende indflydelse på jødedommen og kristendommen. Vers 4 udtrykker jødedommens trobekendelse (Shema Yisrael), og i Det Nye Testamente er dette og det efterfølgende vers citeret som udgangspunkt for kristen etik" (Stuttgarter Altes Testament, Bd. 1, 370).

Guds kærlighed til mennesket er grundlaget for kærlighedsbuddet. De 10 Bud er udformningen af dette. Deres udformning er til gengæld baseret på baggrund af udfrielsen fra Egypten (2 Mos 20,2; 5 Mos 5,6; 6,12). Gud udfrier fra træddommen og giver folket en ny lov, en ny etik, der sikrer folkets fremtid (v. 1-3).

I Det Nye Testamente er Jesu korsfæstelse udgangs- og omdrejningspunkt for al kristen etik. Jesus har vist, hvad kærlighed er, og vil forankre den i sine efterfølgere: "Hør, Israel!"

Til fordybelse

I 1990'erne analyserede den katolske teolog Hans Küng emnet verdensreligioner og verdensetik. På FN's generalforsamling i 2001 opfordrede han til at skabe globale etiske normer, for uden global etik ville vores klode ikke overleve.

Spørgsmålet om etiske værdiers bindende karakter opstår først og fremmest, når man fornægter en højere autoritet. Så er mennesket sin egen målestok for, hvad der er ret og rimeligt. Samfundet som summen af individer giver sig selv fælles værdier og erklærer dem for bindende. Den enkelte opfordres til at tilslutte sig kollektivets holdning. Ved samfundsforandringer ændres imidlertid vurderingen af, hvad der er ret og vrang. Den menneskelige etik er ustadig og kræver konstant fællesskabets accept. Kun det, der kommer fra Gud, er varigt.

Til eftertanke

"Jeg glemmer aldrig dine forskrifter, for det er med dem, du holder mig i live" (Sl 119,93, Bibelen 2020)

Verdenssynets konsekvenser

Joh 3,16

**Hvad siger skriftstedet om Guds væsen?
Hvilken opmuntring får læseren?**

Baggrund

Ifølge en undersøgelse fra det amerikanske analyseinstitut Pew Research Center, som adspurgte 1500 danskere om kristendom og tro, svarede 65 procent, at de var kristne, men af disse svarede kun 68 procent, at de troede på Gud. Det er under halvdelen af alle danskere (ca. 44 %) der tror på Gud ifølge denne undersøgelse (Kilde: Kristeligt Dagblad 29. maj 2018). For mange er troen på Gud snarere en diffus forestilling om en overnaturlig kraft. Det Nye Testaments kernetekst præsenterer derimod Gud med udsagnsordene at *elske* og at *give* som en personlig Gud, der indgår i relationer med mennesker, der kommer til tro. Det, som *gives*, er et offer, så mennesket kan få *liv*.

Med sin *enbårne søn* slår Gud bro til mennesket. Bibelen beskriver ham (Kristus) som skaber, frelser og kommende dommer. Hans retfærdighed er rettet mod menneskers behov. Guds godhed får de troende til også at åbne sig for deres medmenneskers behov, og på den måde giver de den videre. Det bibelske syn på verden er baseret på kærlighedens Gud og betragter verden med hans værdier og fra hans perspektiv.

Til fordybelse

Alle sociale etiske værdier og de spørgsmål, der er forbundet med dem, er baseret på et verdenssyn: Menneskets værdighed, racisme, antisemitisme, næstekærlighed, abort, dødsstraf, livets beskyttelse, genforskning, religionsfrihed osv. Verdensbilleder er ikke et filosofisk abstrakt, men gennemsyrligt liv, tanke og handling. Det bibelske verdenssyn stemmer på mange områder overens med andre (humanistiske) idealer. Men intet er bedre egnet til at forbedre verden end det bibelske, for her bliver Guds velvilje synlig.

Resumé

Det bibelske verdenssyn peger på en kærlig Gud, der har omsorg for mennesket. Hans væsen, værdier og gerning præger menneskene og motiverer til ansvarsbevidst handlen.

Spørgsmål til drøftelse

- Udgangspunkt
1. "Jeg tror kun på det, jeg ser!"
Hvor reel hhv. verdensfjern synes I, denne holdning er?
- Supplerende spørgsmål
- 1 Mos 1,1
2. **Hvor rammende er udsagnet: "Ingen ser på verden fra et neutralt perspektiv"?**
  3. Bibelen begynder ikke med at forklare Gud, men går ganske enkelt ud fra, at han eksisterer.
**Hvad taler i jeres øjne for Guds eksistens?
Hvilken rolle spiller det i jeres liv og hverdag?**
- Joh 1,1-5; 14-17
4. **Hvilket syn på Gud, verden og mennesker fremgår af disse vers?**
Hvilke konsekvenser ville det have for forståelsen af frelsen, hvis der ikke fandtes en skabelse?
Hvilken betydning har udsagnet "Du er skabt af Gud og frelst af ham"?
- Tillægsspørgsmål
- Mark 12,28-31
5. **Hvordan møder I mennesker, der ikke kan tro på Gud, eller som på grund af erfaringer udelukker hans eksistens?**
  6. **Hvad er "kristen etik", og hvad udspringer den af?**
  7. **Hvad er konsekvenserne af de forskellige verdenssyn?**
- Spørgsmål til fordybelse

At se på Jesu ansigt

"Thi Gud, der sagde: 'Af mørke skal lys skinne frem,' han har ladet det skinne i vore hjerter til oplysning og til kundskab om Guds herlighed på Jesu Kristi ansigt" (2 Kor 4,6)

Hovedtanke

I Jesus Kristus har Gud vendt sit eget ansigt mod os.

Introduktion

Billy Graham fortalte historien om, hvordan han engang havde besøgt soldater i et lazaret, mens deres general var til stede. En ung soldat var så slemt medtaget, at han lå på maven på et stykke linned på en stålkonstruktion. En læge hviskede til Graham: "Jeg tvivler på, at han nogensinde kommer til at gå igen." Soldaten havde et ønske. Henvendt til generalen sagde han: "Sir, jeg har kæmpet for Dem, men jeg har aldrig set Dem. Må jeg se Deres ansigt?" Generalen lagde sig på gulvet, gled ind under soldatens leje og talte med ham.

Dengang Jesus blev født, lå menneskeheden slemt tilredt og blødende og havde brug for en helende åbenbaring af Gud. Det var, som om menneskeheden tryglede om at få lov til at se Guds ansigt. Da Faderen sendte sin søn til denne jord, sendte han mesterlæreren på en mission: Han skulle vise menneskeheden Guds (sande) ansigt. Siden da har vi været så privilegerede at kunne se "kundskab om Guds herlighed på Jesu Kristi ansigt" (2 Kor 4,6).

Hvad lærer vi ved at se ind i Jesu ansigt? Hvordan træder Jesus ind i vores virkelighed, og hvordan forandrer han den? Hvilke af Jesu værdier og holdninger tager vi til os?

I denne uge sætter vi os i de elevers sted, der oplevede Jesus som den ypperste lærer i livets vigtigste spørgsmål.

Guds væsens billede

Hebr 1,1-4

**Hvordan taler Gud gennem Sønnen?
Hvordan taler han i dag til mig/os?**

Baggrund

Gennem hele frelseshistorien er det Guds anliggende at vise menneskene sin karakter, sit sande væsen. Heller ikke efter syndefaldet gemmer han sig. Han åbenbarer sig og søger kontakten til mennesket: "Hvor er du?" (1 Mos 3,9). Lige siden dengang har Gud benyttet forskellige veje til at åbenbare sig for mennesker. Han har blandt andet brugt profeter som budbringere.

Nu ved dages ende (den bibelsk-profetiske betegnelse for den messianske tidsalder) giver Gud os *gennem sin søn* den endelige, uovertrufne og unikke information om sig selv.

Hvilke udsagn understreger betydningen af denne sidste åbenbaring af Gud gennem Jesus? V. 3 giver svaret: "Han er Guds herligheds glans og hans væsens udtrykte billede."

Det begreb, der her anvendes for *billede*, det græske ord *charactēr*, benyttedes for det mærke, et segl efterlader i voks, eller den prægning, der er på en mønt. Så præcist afspejler Jesus Gud og hans væsen.

Til anvendelse

Syndige mennesker har ikke direkte adgang til Guds herlighed. Men Jesus viser os hans karakter og hjælper os til bedre at forstå Gud. Alt ved Jesus er en parallel til Guds væsen. Hvis vi vil lære Faderen at kende, må vi lytte godt efter, hvad mesteren siger om ham. Og vi må iagttagelse ham. For i ham viser Faderen sig.

Til eftertanke

Hvilken begivenhed fra Jesu liv giver mig et overraskende billede af Guds væsen?

At erkende Guds herlighed

2 Kor 4,1-6

**Hvordan viser Gud sin herlighed?
Hvordan kan jeg se Jesu ansigt?**

Til fordybelse

Selvom Paulus i denne tekst udtrykker sig i flertal, forsvare han dog i første linje sig selv og taler af egen erfaring. Han reagerer på beskyldningen om, at hans forkyndelse skulle være forfalsket og manipuleret. Det evangelium, han forkynder, er det klare lys, der oplyser Guds herlighed.

"Hvori består 'Kristi herlighed'? Paulus sammenfatter den i ét udtryk: Kristus er 'Guds billede'. Paulus læner sig her op ad det, som Jesus selv har sagt: "Den, der har set mig, har set Faderen" (Joh 14,9). Mennesket i dets nuværende tilstand kan ganske vist ikke se Gud uden at dø (2 Mos 33,20). Derfor har Gud skænket sit 'billede', Kristus, Sønnen, Gud-mennesket. Her har det søgende menneske virkelig mulighed for at finde Gud og 'se' og deri finde vished ... så sandt, så mægtigt er evangeliet!" (WStB, Werner de Boor, *Der zweite Brief des Paulus an die Korinther*, Wuppertal 1994, 99).

Til fordybelse

Moses' ansigt udstrålede også en glans efter hans møder med Gud, der var uudholdelig for hans omgivelser (2 Mos 34,29-35; 2 Kor 3,13).

Til anvendelse

I Jesu Kristi ansigt kommer vi i berøring med Guds herligheds lys uden at skulle frygte at blive ubehageligt blændet. Ligesom lyset fortrængte mørket ved skabelsen, fortrænger Jesu lys fejlagtige meninger om Gud og hans væsen og leder til sand erkendelse af Gud. Faderen ønsker at nå ind til og oplyse ethvert menneske med evangeliets klare lys og lader dette gennem Jesus skinne ind i vores hjerter.

Til eftertanke

Hvad oplyser Jesu lys i mit liv? I hvilken grad kan jeg også udstråle Guds herlighed i mine omgivelser? Hvad lærer Jesus mig om dette?

At se Faderen i Jesus

Joh 1,14.18;
14,9-11

Hvordan understreger Johannes, at Faderen og Sønnen er forbundet med hinanden?

Hvor møder jeg Guds herlighed?

Baggrund

Herligt er det, "som ligner Herren". Herlighed karakteriserer Gud som Herren. Det er sandsynligvis derfor, det er et af Johannes' yndlingsudtryk, når han beskriver Jesu guddommelighed. Udover i inkarnationen åbenbares Jesu herlighed blandt andet ved brylluppet i Kana (Joh 2,11) og ved Lazarus' opvækkelse (Joh 11,40). Johannes fortolker Guds ord til Esajas som Jesu herlighed (Joh 12,37-41). I Jesu ypperstepræstelige bøn beder Jesus Faderen om at åbenbare sin herlighed (Joh 17,5.24).

Til fordybelse

Den jødiske tradition beskriver Guds herlighed med begrebet *shekinah*. Ordet kommer af udsagnsordet at *opholde sig*, at *bo* og også at *bo i telt*. Herren tog fx bolig i tornebuskens ild, da han åbenbarede sig for Moses (5 Mos 33,16), og på Sinajs bjerg, da Moses talte med ham i 40 dage (2 Mos 24,16). I den senere jødiske tradition benyttes *Shekinah* som synonym for Gud.

Til anvendelse

Da det så allersortest ud i verden, sendte Gud lys, nemlig Kristus. Der måtte komme nogen til menneskene ... der kunne fortælle, hvem og hvordan Gud virkelig er. Kristus blev menneske for at udføre netop denne opgave. Verden skulle indse, at den var blevet vildledt af mennesker lærere, der foregav at kende Gud. I hans liv som menneske skulle det gøres klart, hvilke konsekvenser det har, når Guds vilje tages alvorligt" (EnA 74-76); (Ellen White, *Uddannelse*, DB s. 76, ny dansk oversættelse).

Til eftertanke

Hvordan præger og forandrer Jesu nærvær mit liv?

Den ultimative målestok

Fil 2,5-11

**Hvilken indstilling hos Jesus understreges her?
I hvor stor udstrækning kan jeg efterligne denne indstilling?**

Baggrund

Denne Kristushymne blev sandsynligvis allerede skrevet før Paulus. Den er en af de mest anskuelige og dybe tekster i Det Nye Testamente. Den beskriver i et ophøjet sprog Jesu lange, vanskelige vej fra himlen og til Golgata. Jesus gav frivilligt afkald på sin guddommelige position og *ydmýgede sig*, idet han blev *et menneske* og døde for menneskene *på korset*. Det væsentligste særkende ved denne vej er Jesu lydighed. Til sidst ophøjer Faderen ham til en position, hvor Jesus bliver tilbedt og anerkendt som Herre af hele skabningen.

Til anvendelse

Paulus indleder hymnen med et råd til de troende: "I skal have det sind over for hinanden, som var i Kristus Jesus." Paulus ønsker, at vi skal lære at have det samme sindelag som Jesus, og at vi viser det i vores omgang med hinanden. Jesu vej viser, hvordan også vi bør holde op med at kredse om os selv og i stedet være der for andre. Hans eksempel giver os kraft til at underordne os under hinanden af kærlighed. Ved at se på Jesus kan vi også opbygge vores relationer, som han gør, idet vi tager os selv mindre alvorligt og ikke udelukkende tænker på vores egne interesser, men har andres ve og vel for øje (Fil 2,3-4). Guds "skole" giver mig ingen privilegier, der hæver mig op over mine medmennesker. Den har snarere til formål, at jeg ydmyger mig for Gud og tjener andre.

Til eftertanke

"Når jeg står foran dit kors og spejler mig i dit billede, får du mig til også at se de andre. Du har vist os det eksempel, at vi skal leve for andre, ligesom du gjorde, i næstekærlighed" (fra den tyske salmebog "*glauben, hoffen, singen*").

Forsoningens arkitekt

2 Kor 5,16-21

**Hvem tager initiativ til forsoning?
Hvilken betydning har det for mine relationer?**

Baggrund

Tilgivelse og forsoning er to centrale begreber, der tydeliggør frelsergerningen mellem Gud og menneske. *Tilgivelse* betyder, at Gud frivilligt giver afkald på den velfortjente straf, at han viser overbærenhed i forhold til skylden. *Forsoning* går et skridt videre. Den indebærer, at relationen imellem tidligere fjender genoprettes, idet de faktorer fjernes, som har været årsag til fjendskabet. Forsoning sker ved, at de fjendtlige parter viser gensidig imødekommenhed. Det forventes, at den skyldige part tager initiativ til at opsøge den sårede part.

I den forsoning, som Gud etablerer gennem Kristus, er det ham, der tager det første skridt frem mod de mennesker, der har krænket hans ære. Det er Gud, der er subjekt, initiativtager og arkitekt i forhold til forsoningen. Han kommer al menneskelig handling i forkøbet. Det er Gud selv, der fjerner den kløft i sin relation til menneskene, som de ene og alene er årsag til. Det er hans gave, som han skænker verden i Jesus (v. 19). De, der tager imod den, bærer dette budskab videre *i Kristi sted*.

Til anvendelse

Det sker med jævne mellemrum, at relationer går i stykker, i venskaber og i parforhold, i familier og i menigheder eller etniske grupper og nationer imellem. Ødelagte relationer kan genoprettes i Kristus. Jesus viser, hvordan forsoningens mirakel kan blive til virkelighed. Jesu forsonergerning ophæver skylden og giver frihed til at vende tilbage til den harmoniske relation til Gud. Denne erfaring hjælper til at bearbejde egne oplevelser af at være blevet såret og krænket, så vejen kan banes for at lade sig forsones med andre, og for at det, der blev ødelagt, kan heles.

Til eftertanke

Hvor synes jeg, det er svært at tilgive? Hvilke skridt kan jeg tage for at kunne tilgive og gøre forsoning mulig?

Ekskurs

"Læreren, som Gud sendte"

"Derfor må al uddannelse være bygget på denne lærer, der er sendt af Gud. Hans lære og principper er lige så tidssvarende i dag som for to tusinde år siden. Hans udsagn: 'Jeg er den første og den sidste og den, som lever' gælder også for al opdragelse og uddannelse.

„Det ville være tåbeligt at ignorere den guddommelige lærer til fordel for menneskelige undervisere og pædagogiske ideer. Det ville jo betyde, at man forsøger at blive vis uden at tage højde for selve visdommens kilde! At man søger efter sandheden, men på samme tid lader hånt om den! At man søger erkendelse, hvor der hersker mørke! At man ønsker at leve, men i virkeligheden går glip af livet! Uddannelse uden Kristus er det samme som at vende sig væk fra den levende kilde og grave brønde, hvor vandet i sidste ende siver bort."

"For at forhindre at dette sker, inviterer Kristus alle, der har et oprigtigt ønske: 'Den, der tørster, skal komme til mig og drikke! Den, der tror på mig, skal erfare, hvad Skriften siger: Fra hans indre skal der rinde strømme af levende vand. Og videre: Men den, der drikker af det vand, jeg vil give ham, skal aldrig i evighed tørste. Det vand, jeg vil give ham, skal i ham blive en kilde, som vælder med vand til evigt liv" (EnA 84 Erziehung); (Ellen White, *Uddannelse*, DB s. 76, ny dansk oversættelse).

"Kære lærer ... Hvis du ønsker at vide, hvordan du bedst kan leve op til dit store ansvar, så se på Jesus – det han sagde, hans liv og hans måde at arbejde på. Den viden, du derved opnår, vil få positiv virkning på dit arbejde, for som apostlen Paulus siger: 'Vi ser alle ... Herrens herlighed. Dermed forvandles vi efter det, vi ser, og får større og større andel i hans herlighed.' Hvis du vil nå dine elever, er hemmeligheden: Stil dig selv under Kristi indflydelse, og du vil erfare, hvordan hans karakter vil afspejle sig i dit liv" (a.a.O., 281f.).

Resumé

I Jesus Kristus blev det åbenbaret og opsummeret, hvilke planer Gud har med denne verden, og hvordan han når sine mål.

Spørgsmål til drøftelse

Indledende
spørgsmål

1. "Også Goethe og Sokrates er man nødt til at beskæftige sig med. De har betydning for vores dannelse og vores etik. Men Kristus skal man beskæftige sig med, fordi det er et spørgsmål om liv eller død, frelse eller fortabelse" (Dietrich Bonhoeffer).

Hvordan kan vi beskæftige os med Kristus?

Hvad kan vi være sikre på, når vi gør det?

Joh 1,14; 14,9-11

2. "Den, der har set mig, har set Faderen."

I hvilken sammenhæng siger Jesus dette?

Hvordan kan Jesus lære os, hvordan vi kan afspejle Guds karakter?

Fil 2,5-11

3. **Hvilket sindelag hos Kristus er det centrale i denne urkristne hymne?**

Hvilke forandringer vil man kunne se i menigheden, når/hvis vores gensidige relationer afspejler dette sindelag?

2 Kor 5,16-21

4. **Hvordan kan forsoning lykkes?**

Hvilke praktiske skridt kan vi lære af Jesus?

Hvordan har I oplevet genetablering af ødelagte relationer, henholdsvis givet andre mulighed for det?

Hvad hjalp jer i forbindelse med en sådan erfaring?

Afsluttende
spørgsmål

5. **Hvad lærer Jesu inkarnation, liv og død os om Guds karakter?**

Undervisning om nåde og barmhjertighed

"For loven blev givet ved Moses, nåden og sandheden kom ved Jesus Kristus" (Joh 1,17).

Hovedtanke

Guds forbillede og Jesu Kristi eksempel lærer os at genspejle hans nåde og barmhjertighed.

Introduktion

"Kun den, der er under nåden, tilhører med rette Gud. Der findes en gribende historie fra bondekrigen i Schwaben: Hertug Ulrich standser højt til hest for at følge rettergangen over bønderne. Nu føres fløjtespilleren fra Hardt til henrettelsesblokken. I det øjeblik, da bølden løfter øksen, løfter hertugen sin hånd: 'Slip manden fri!' Benådet! Fløjtespilleren kaster sig for hertugens fødder: 'Mit liv tilhører dig!' Og det er storartet, hvordan manden tjener hertugen fra nu af, indtil han dør for ham i kampen om broen i Köng. I grunden er dette de kristnes historie. Når man spørger dem: 'Hvorfor tilhører du Jesus?', er deres svar: 'Hos ham fandt vi nåde'" (Wilhelm Busch, *Die Suchaktion Gottes*, Neukirchen-Vluyn 2006, 163).

Vi er frelst ved Kristus. Hos ham har vi fred med Gud og må med frimodighed træde frem for nådens trone, "for at vi kan få barmhjertighed og finde nåde til hjælp i rette tid" (Hebr 4,16). Alt skyldes Guds nåde, som vi møder i Kristus. Af Guds nåde modtager vi livet. Den giver os hele tiden nye muligheder, trøster og støtter os. Denne nåde forandrer os og vores egen verden. Den giver os kraft til selv at være barmhjertige. På den måde forandrer vi vores omgivelser positivt.

Hvordan kommer barmhjertigheden til udtryk i Jesu liv? Hvordan kan vi omsætte den undervisning blandt vores medmennesker, som vi møder til daglig, så de kan se Jesu barmhjertighed.

Adam, hvor er du?

1 Mos 3,1-11

Hvorfor gemmer mennesket sig for Gud?

"Hvor er du?" – Hvad svarer jeg?

Baggrund

Gud har forberedt alt, så Adam og Evas liv kan forme sig frit, smukt, nydelsesfuldt og ubekymret. Skaberen indførte kun en eneste indskrænkning: Ikke at misbruge denne frihed. "Den dag", hvor du gør det, "skal du dø", advarer Gud mennesket (1 Mos 2,17).

Det er forbavsende, hvor hurtigt mennesket forledtes til dette tillidsbrud. Beslutningen om ikke at leve i tillidsforholdet til Skaberen, men leve autonomt og bestemme selv, har fatale følger. Mennesket oplever angst og skam, skyldsbevidsthed og skyldfølelse, at tvivle på sig selv og trang til at retfærdiggøre sig selv.

Men endnu mere forbavsende er det, hvordan Gud reagerer på det. Han kommer ikke med vredesudbrud eller hæventørst og ikke med den velfortjente straf eller en moralprædiken. Gud søger efter det faldne menneske. Han leder efter det for at hjælpe det og udfri det fra den fælde, der ligger i skyld og skyldfølelse, fortvivlelse og skam, angst og håbløshed. Han søger efter mennesket, ikke for – som forudsagt – "at det skal dø", men for at det skal opleve hans nåde.

Til anvendelse

"Gud har ikke indstillet eftersøgningen. Han leder stadig efter mennesker for at benåde dem. Det viser hele Bibelen. I begyndelsen hørte vi allerede Guds kald: 'Adam, hvor er du?' Gud leder. Han leder med hengivenhed. Han sender sønnen, der siger: Jeg er en hyrde, der leder efter fortabte får for at gøre dem levende ved nåde" (Wilhelm Busch, *Die Suchaktion Gottes*, Neukirchen-Vluyn 2006, 164).

Til eftertanke

Gud kaldte på Adam. Hvordan reagerer jeg, når nogen skuffer mig?

Jeg er med dig

1 Mos 28,10-17

**Hvilke betingelser stiller Gud i sin pagt med Jakob?
Hvilken pagt tilbyder Gud mig?**

Baggrund

Jakobs CV er delvis befængt med løgn og bedrag. Han brugte list og tilranede sig fordele. Det lykkes ham at komme på kant med sin egen familie og slægt. Hans livsfilosofi er årsag til mange fjender, som han må flygte fra.

På flugten hjemmefra får Jakob en usædvanlig drøm. Han ser en stige, der når fra jorden til Gud i himlen. Jakob møder Gud, der slutter pagt med ham og giver ham dette løfte: "Jeg vil være med dig og bevare dig overalt, hvor du går."

Det er bemærkelsesværdigt, at Gud henvender sig nådigt til Jakob uden krav om, at han bekender sine løgne og forseelser og beder om tilgivelse for sin skyld. I sin barmhjertighed tager Gud det første skridt mod Jakob. Guds nåde går forud for Jakobs anger, omvendelse og beslutning om at tro på Gud. Gud påtaler ikke hans skyld og slipper ham ikke på trods af hans tvivlsomme adfærd.

Til anvendelse

Sommetider ser vores liv ud som Jakobs. Vi roder os ind i konflikter, drejer andre en knap og snyder i større eller mindre grad vores næste, skattefar eller os selv. Der går næppe en dag, hvor vi ikke gør os skyldige. Alligevel prøver Gud uophørligt at nå os i Kristus. Fordi vi umuligt ved fortjeneste kan opnå hans opmærksomhed, lover han os, ligesom dengang hos Jakob: "Jeg vil være med dig og bevare dig overalt, hvor du går."

Til eftertanke

Hvad kan løftet til Jakob opmuntre mig til?
"Jeg vil være med dig" – hvordan oplever jeg Guds hjælp i hverdagen?

Fuld af nåde og sandhed

Joh 1,14-17

**Hvad knytter nåden til sandheden?
Hvordan hænger de sammen i mit liv?**

Baggrund

Johannes taler om Guds enestående initiativ, som er årsag til menighedens eksistens: Guds søn blev menneske. I verden udstråler Kristus i menneskeskikkelse Guds herlighed, der åbenbarer sig i *nådens og sandhedens* fylde.

Det bibelske udtryk *nåde* fremhæver karakteren af Guds kærlighed. Nåden viser på enestående måde, hvad der fik Gud til at udvirke frelsen. Den er udtryk for hans kærlighed til det faldne menneskene. Det er en gave, som han tilbyder alle. Og selvom Guds nåde altid har omfattet hans skabninger, så er den dog i Jesus Kristus blevet umådelig stor og har i ham nået sin største fylde.

Sandhed betragtes almindeligvis som overensstemmelse mellem et udsagn og virkeligheden. I den hebraiske tænkning derimod er sandhed primært et begreb, der handler om relationer og betyder troværdighed, bestandighed og trofasthed. Med sandhed beskriver Johannes Guds virkelighed, som Jesus bringer ind i vores liv. Den fører til lyset (Joh 3,21), tilbedelsen (Joh 4,24) og friheden (Joh 8,38). Den vil praktiseres i ord og gerning (1 Joh 1,6.8; 2,4)

Til anvendelse

Det er en nobel hensigt at stræbe efter åndelig sandhed, at ville søge og eje den. Men hvis denne søgen er begrænset til den korrekte forståelse af Bibelen og den sande lære og ikke kærligt leves sammen med næsten, vil den gå fejl af sit egentlige anliggende. Jesus, Mesteren, har undervist meget om sandheden, men først og fremmest praktiseret den som et forbillede for os.

Til eftertanke

"Herre, lad din sandhed stå os for øje. I din klarhed må løgn og bedrag sig nedbøje" (466,1 Tysk salmebog).

Den første lektion

Joh 1,29-39

**Hvad underviser Johannes sine disciple?
"Det er Guds lam." – Hvad betyder det for mig?**

Baggrund

Johannes bekendte, at han var den, der kom for at bane vejen for Kristus, den egentlige frelser (v. 23). Hans opgave var at pege på Jesus og åbenbare ham samt at vidne om, at han har betydning for frelsen og er værdig til at være frelser.

Da Johannes møder Jesus, kalder han ham *Guds lam*. I denne betegnelse blandes billedet af Herrens tjener, som beskrives i Es 52,13-53,12, med påskelammet (1 Kor 5,7; 1 Pet 1,19; Åb 5,6-14). Johannes' disciple går ud fra, at hans udsagn er en opfordring til at slutte sig til Jesus. Ved at tiltale Jesus med udtrykket *rabbi*, respekterer og anerkender de Jesu autoritet som lærer og udtrykker samtidig deres ønske om, at han skal undervise dem personligt. Både bogstaveligt talt og i overført betydning bliver de hans efterfølgere. Det er deres første skridt mod troen på Jesus og ind i et varigt fællesskab med ham.

Til anvendelse

Den samme Gud, der talte til Adam og Eva i Edens Have og til Jakob i ørkenen, kommer nu til dem, født som et menneske, for at vise menneskene, hvem han virkelig er. Det erkender de første disciple. Derfor kan det ikke undre, at de følger ham for at høre og lære mere af ham.

Hvad vil I? Jesu første ord i Johannesevangeliet er henvendt til to af Johannes' disciple, men de gælder os alle.

Til eftertanke

"Hvad vil du?" Hvis Jesus rettede spørgsmålet til mig, hvad ville jeg mon svare?

Behov for omsorg

Mark 10,46-52

**Hvad længes Bartimæus efter?
Hvad er mine behov?**

Baggrund

Der fortælles om mange vidunderlige helbredelser i evangelierne. Men af alle helbredte nævnes kun den blinde Bartimæus (det betyder: "Søn af Timæus") ved navn. Det gør ham mere personlig, og dermed er han os nærmere end de andre helbredte.

Da Bartimæus får chancen for personligt at stå overfor Jesus, appellerer han til Jesu *barmhjertighed* og nævner det eneste, som mennesker kan påberåbe sig hos Gud – Guds kærlige omsorg for sine børn. *Forbarm dig over mig* vil sige noget i retning af: "Se på mig, hold af mig, vær god imod mig!" Bartimæus udråber med denne bøn sin længsel efter kærlighed og accept, heling og frelse, nærhed, respekt og opmærksomhed.

Bartimæus bryder ud af fængslet for sine afhængigheder og sin forsømmethed, sin frygt og sine sygdomme og holder som menneske på retten til at blive hørt af Gud personligt. Da han gør brug af denne ret, sender Jesus en stråle af lys med opmuntrende håb ind i hans af mørke gennemtrængte skyggetilværelse. Den helbredte Bartimæus slutter sig nu til sin lysbringer og frelser. Han finder sin nye identitet og meningen med livet i denne efterfølgelse. Han eksisterer ikke blot som *sin faders søn*, men træffer sine egne beslutninger og lever livet som selvstændig personlighed, der af Jesus er blevet befriet fra al tvang og afhængighed (ifølge Eugen Drewermann, *Taten der Liebe*, Herder 1995, 132-135).

Til eftertanke

Hvilke af mine medmennesker har lige nu brug for min opmærksomhed og respekt?

"Gå hen og lær..."

Matt 9,12-13

Hvad reagerer Jesus på med dette udsagn?

Baggrund

Med dette udtryk fra den rabbinske skole underviser Jesus farisæerne, de fejlfrie vogtere af loven, der oprigtig gør sig umage for at leve et gudfrygtigt liv (sml. Fil 3,5). Jesus går hårdt i rette med dem. På trods af deres detaljerede nøjagtighed i trosspørgsmål undlader de at gøre det, som Gud egentlig forventer: at vise barmhjertighed. Selv den rette tilbedelse går imod Guds vilje, bliver ovenikøbet forløjet, når den går imod medmenneskenes behov (Matt 23,23).

Jesu liv vidner derimod om en helt anden indstilling. Det viser, hvordan barmhjertighed udleveres, og bliver nævnt i hans taler gang på gang. Jesus peger også på, at dette ikke er en ny lære. Guds barmhjertighed og kaldet til at praktisere den hører til profeternes kernebudskab (4 Mos 14,18; Es 1,17; Hos 6,6; Mika 6,8) og gælder til alle tider.

Til anvendelse

I sin barmhjertighed rejser Jesus menneskene op og frigør dem fra menneskeforagtende fordomme. Jesus er også barmhjertig mod dem, der selv er hårde og ubarmhjertige. Ved hjælp af sit eksempel ønsker han at frigøre tankerne fra de religiøse begrænsninger hen til kærligheden, så vi bag vores facade af en sikker troslære kan se andres nød og fortvivlelse og lære at være barmhjertig over for alle.

Til eftertanke

"Viden kan gøre os indbildske, mens kærligheden får os til at hjælpe andre" (1 Kor 8, 1b, Den Nye Aftale 2007).

Resumé

Barmhjertighed er en egenskab hos Gud, som er udtryk for hans omsorg og hjælpsomhed. Jesus viser os, hvordan den også kan blive en egenskab hos os.

Spørgsmål til drøftelse

Udgangspunkt

1. "Kun den, der er under nåden, tilhører med rette Gud"
(Wilhelm Busch)

Hvilken rolle spiller den oplevede nåde i jeres gudsforhold og i jeres liv?

1 Mos 28,10-17

2. **Hvad tilbyder Gud Jakob? Hvilket løfte giver han ham? Hvilken betingelse er der knyttet til Guds tilsagn?**

"Jeg er med dig."

Hvad betyder dette løfte for jer?

Hvordan oplever I det i hverdagen?

Hvad har det med nåde at gøre?

Mark 10,46-52

3. **I hvor høj grad kan I sætte jer ind i den blinde Bartimæus' situation?**

"Forbarm dig over mig!"

Hvad udtrykker denne bøn?

"Hvad skal jeg gøre for dig?"

Hvorfor spørger Jesus ind til det?

Hvordan ville I svare på dette spørgsmål?

Hvad lærer vi af Jesu indstilling til dem, der er i nød og har brug for hjælp?

Matt 9,12-13

4. **Hvordan kan vi lære barmhjertighed?**

Hvordan kan Jesus hjælpe os i denne proces?

7

"Lad os tilbede..."

"Vis Herrens navn ære, træd frem for hans ansigt med gaver, kast jer ned for Herren i hans hellige majestæt" (1 Krøn 16,29).

Hovedtanke

Tilbedelse er en følge af, at Gud har gjort indtryk på én, og at man har gjort egne erfaringer med ham.

Introduktion

Man oplever af og til øjeblikke i livet, som gør særligt indtryk, fordi de opleves som helt unikke. Sådanne indtryk kan ligefrem udløse spontane reaktioner og følelser. "Wow", siger man. Et barn, der glider ned ad en rutsjebane, udbryder begejstret: "Én gang til!" Et lækkert måltid udløser et "uhm!" og anerkendende ros til kokken. Er man til en koncert med kendte grupper, udtrykkes begejstringen ved, at man danser og synger med.

Tilbedelse er ikke andet end en passende reaktion på Guds overvældende storhed og hans uforlignelige gerning, udtrykt gennem anerkendende ord, kunst og arkitektur, lovsang og følelsesmæssige reaktioner.

Forudsætningen for dette er, at man har erfaret og oplevet Guds storhed personligt. Uden at have *set* og *smagt* Gud (Sl 34,9) kan man næppe tilbede ham af hele sit hjerte. Derfor har vi i første omgang behov for at få øjnene op for den fantastiske Gud for derefter at kunne bevæge os ind i tilbedelsen.

Nu er det ikke alle mennesker, der er nemme at begejstre, og ikke alle har tendens til at ytre sig spontant og emotionelt. Det er også i orden. Man kan også vise anerkendelse og tilbedelse ved at ytre sig sagligt og nøgternt. Ganske vist kan visse erfaringer og forbehold også hindre os i at give rum nok til tilbedelsen af Gud. Her er en god anledning til at genopdage tilbedelsen som en grundholdning i troen og et kristent liv. Den er en følge af bevidst at se på Guds storhed.

Et blik på den Gud, der udfrier

2 Mos 20,1-3

**Ud fra hvilken forudsætning giver Gud de ti bud?
Hvilke erfaringer har jeg gjort med Gud?**

Baggrund

De ti bud eller ti ord (dekalogen) er grundloven for Israels folk. De skal ikke ses som isolerede, enkeltstående regler. De drejer sig om relationen til Gud og den daglige omgang med hinanden.

Den første sætning (v. 2) kaldes også prologen, begrundelsen for de følgende anvisninger. Gud præsenterer sig som den, der udfrier, og folket kan også fremover regne med denne frihed. Han knytter an ved de positive erfaringer, folket har gjort i fortiden, og står med sit navn inde for en fremtid i frihed. Der findes ingen anden Gud ved siden af ham, der bare tilnærmelsesvis ville kunne påberåbe sig det samme.

Derfor er det heller ikke et diktatorisk påbud at tilbede Jahve alene. Buddet indeholder snarere et tilbud om hans vedvarende omsorg. Gud begrunder, hvorfor det er gavnligt at holde hans bud.

Til anvendelse

Når kristne helt op til i dag betragter de ti bud som et etisk fundament, er det også med baggrund i en erfaret udfrielse. Disse bud er heller ikke i dag en tyngende pligt eller vejen til at opnå Guds accept. Gud var, er og bliver den, der udfrier, og han ønsker, at mennesker selv vil opleve det. På denne baggrund kan man ikke andet end være taknemmelig og tilbede Gud af et oprigtigt hjerte. Martin Luther udtrykte det på denne måde: "Den, du forventer liv fra, den, du sætter din lid til, det er din Gud eller din afgud" (*Den store katekismus*, 1529).

Til eftertanke

I verden af i dag oplever mennesker lige så megen ufrihed som på Bibelens tid. Hvor har jeg oplevet Gud som min befrier? Hvordan skulle prologen formuleres for at være møntet på mig? Hvordan kan jeg formidle denne erfaring til andre og motivere dem til tilbedelse?

Et blik på Guds ledelse

1 Krøn 16,1-36

**Hvordan giver folket udtryk for dets taknemmelighed?
Hvordan kan jeg se Guds ledelse i mit liv?**

Baggrund

Indledningen til Davids takkesang (v. 1-6) forklarer, at det her drejer sig om, hvordan pagtens ark højtideligt bæres tilbage til det hellige telt i Jerusalem. (Parallelteksten i 2 Sam 6 beskriver, hvordan arken transporteres på en ny vogn, og David og folket danser foran den, mens de synger og spiller musik.) Der ofres brænd- og takofre, og David velsigner folket.

Ved den lejlighed indfører David en fast tjeneste ved tabernaklet. "David gav nogle af levitterne, der havde været med som sangere, den opgave, at de skulle fortsætte med denne tjeneste foran arken for med deres sange at ære og lovprise Herren, Israels Gud" (v. 4). Under Asafs ledelse fremføres nu en speciel takkesang.

"Davids takkesang" er sammensat af forskellige afsnit fra Salmernes Bog. Hovedtemaerne er Guds frelsergerning, hans løfter om et nyt land, Jahves kongeheredømme som skaber og dommer og den ventede domsafsigelse til fordel for det lidende folk. Der nævnes mange eksempler på, hvordan Gud har ledt folket, og hvordan han har holdt sin pagt med patriarkerne.

Til anvendelse

Selv i dag er mange begivenheder en følge af Guds kærlige indgriben, som der er god grund til at være dybt taknemmelig for. De er velegnede anledninger til tilbedelse. Desværre glemmes de hurtigt. Det er en god ide at nedfælde den slags erfaringer i en form for erindringsbog, det være sig personligt, som familie eller som menighed. De kan så ved diverse anledninger tages frem og læses højt og således være udgangspunkt for tilbedelse.

Til eftertanke

Hvilke grunde er der i mit liv til at være taknemmelig over for Gud? Hvordan kan jeg inddrage dem i min personlige tilbedelse eller i menighedens gudstjeneste?

Et blik på frelseshistorien

Sl 78

Hvordan begrundes digteren Asaf sin belæring? Hvilken betydning har salmer for mig?

Salme 78 er den næstlængste salme i Bibelen. Den er et digt beregnet til undervisning i Israels historie fra dens begyndelse i Egypten, over Davids tid og til Nordrigets undergang. Den beskriver, hvordan Gud udvalgte, ledte og forkastede Israel. Asaf beskriver udførligt Guds kærlighed, Israels ønske om frelse, et utal af undere, barmhjertigheds-gerninger og Guds vilje til gang på gang at give nye chancer.

Det er ikke Asafs anliggende at tegne et fuldstændig kronologisk billede af de historiske begivenheder. Han ønsker snarere at vise gri-bende eksempler på, hvordan Gud har ledt sit folk i tidens løb. Disse erfaringer må ikke gå i glemmebogen. De skal være med til at bevare forundringen over Gud, så senere generationer ikke skal begynde for-fra, men kan se tilbage på de frelsergerninger, som folket allerede har oplevet. Begivenhederne, der fortælles om i denne salme, bliver til en slags opfordring til selv at gøre erfaringer med Gud og lade dem være udgangspunkt for tilbedelsen af Jahve.

Til fordybelse

Det er en kendsgerning, at enhver generation sætter spørgsmålstejn ved sine forældres og forfædres erfaringer, som den ikke selv har gjort sig. Åndelige sange giver ikke blot mulighed for at videregive troserfaringer ved hjælp af teksters indhold. Også deres lyrik og melodier kan sætte sig varige spor. Dette kan forstærke religiøse følelser og formidle tro, som så igen kan motivere til personlig tilbedelse.

Til eftertanke

Hvordan kommer min tro til udtryk, det være sig i ord, sang eller livs-førelse? Hvad ser min familie, mine venner og mine naboer?

"Ingen anden gud"

Dan 3
(især 16-18; 28-29)

Hvorfor nægter de jødiske mænd at være med til at tilbede billedstøtten, som det forlanges?

Hvad taler for udelukkende at tilbede Israels Gud?

Baggrund

Billedstøtten, der var rejst af Nebukadnesar, var et magtsymbol. Det er ikke vigtigt, om det her drejer sig om et billede af herskeren eller af en af de lokale guder (v. 12.14.18.28). Det afgørende er det kategoriske krav om tilbedelse, der forventer, at alle aflægger et offentligt bevis på deres loyalitet. Dermed forbeholder kongen sig ret til at straffe dem, der ikke parerer ordre.

I løbet af fortællingen kommer tre troende mænd til at stå i fokus. De anklages, fordi de ganske uventet kommer til at stå i kontrast til dem, der retter sig efter ordren og tilbeder guldstøtten. Den forsamlede menneskemængde afskrækkes ved truslen om dødsstraf. Men disse tre mænd nægter at kaste sig ned og tilbede guldstøtten på trods af de drastiske konsekvenser. De tilbeder også i eksilet trofast deres Gud. Han er den eneste, de hylder.

Til fordybelse

Denne historie ender med en konfrontation. Spørgsmålet er, hvem der virkelig fortjener tilbedelse. Det er ikke nok med et kategorisk krav. Det er et spørgsmål om at kende og have erfaring med den levende Gud. Selv om beretningen om de tre mænd i ildovnen endte godt, kunne disse tre modige, bekendende mænd ikke gå ud fra, at deres gud virkelig ville redde dem. "Og selv om han ikke gør det, skal du vide, konge, at vi ikke vil dyrke din gud ..." (v. 18). Deres sikre optræden tyder på, at tilbedelse er et spørgsmål om tillid, der bygger på et personligt forhold til Gud.

Et blik på Kristus

Joh 4,1-42

**Hvad er Jesu egentlige mål med denne samtale?
Hvad er vigtigt for mig i mine samtaler med andre?**

Baggrund

I Jesu samtale med den samaritanske kvinde ved Jakobsbrønden støder forskellige måder at tænke og at leve på sammen. Der opstår misforståelser, fordi udtryk, som fx "levende vand", kan opfattes forskelligt. Kulturafhængige normer for adfærd (ingen samtaler mellem kvinder og fremmede mænd) gør det vanskeligt overhovedet at tale sammen. Religiøse overbevisninger (det rette sted for tilbedelse) sætter skel mellem troens og troendes forskellige verdener.

Alligevel lykkes det for Jesus at føre kvinden frem til det væsentlige i hendes liv, idet han møder hende der, hvor hun er. På den måde kan han imødegå hendes afværgemekanismer (formelle religiøse spørgsmål) og lede kvinden frem til et levende møde med sin himmelske far i *ånd og sandhed*. Via denne åndelige dimension erkender hun den Messias, der står foran hende i egen person.

Denne erkendelse ændrer hendes liv fuldstændigt. Hendes blik på den ventede frelser viser hende, hvad livets sande grundlag er. Det når langt ud over hendes hidtidige, jordiske begrænsning: evigt liv af frelserens egen hånd.

Også hendes naboers liv forandres. Fordi kvinden begejstret fortæller om sit møde med Messias, ønsker Sykars indbyggere også at lære ham at kende personligt. På den måde føres de også til sand tilbedelse. "Han er i sandhed verdens frelser" (v. 42).

Til fordybelse

Mange af vores samtaler bevæger sig ikke ud over hverdagsemner. Tit bliver det, der hører til troens verden, splittet op i teoretiske tanke-spind. Jesu eksempel viser os, hvordan man i stedet kan holde fokus på Kristus. Dette kan ikke alene føre til, at man selv begejstres og får lyst til at tilbede, men det kan også virke smittende på andre.

Et blik på ens eget hjerte

Mark 7,1-23

**Hvordan reagerer Jesus på de skriftkloges bebrejdelser?
Hvilken betydning har religiøse regler og bud?**

Baggrund

Markus beretter om de skriftkloge, der vil teste, om Jesus og hans disciple holder sig inden for de gældende (rituelle) jødiske normer. De konstaterer afvigelser, som de stiller Jesus til regnskab for.

I sit svar går Jesus dog slet ikke ind på eventuelle lovovertrædelser, men peger i stedet på disse reglers relative betydning og den pragmatiske brug af dem. Han betegner dem som menneskebud og advarer imod, at en ren formel overholdelse af dem kan føre til, at man gør det modsatte af Guds vilje. Derfor leder han tilhørernes opmærksomhed hen på kilden, hvor menneskelige beslutninger har deres udspring: *hjertet* – hjemstedet for tanker, følelser og vilje. Spørgsmålet om, hvad der er rent og urent, afgøres i hjertet, ikke i maven.

Midt i denne uoverensstemmelse formulerer Jesus et væsentligt udsagn vedrørende tilbedelse (v. 6-8): Nogle former for tilbedelse mangler en ægte forbindelse til ens eget jeg og er blot tomme ord, hvori- mod sand tilbedelse altid er et resultat af det, der sker i ens inderste – i hjertet.

Til fordybelse

David er klar over, at Gud, der har skabt ham, kender ham bedre, end han selv gør. Gud kender hans hjerte og dets inderste motiver. Denne erkendelse er en væsentlig grund til, at David tilbeder Gud (Sl 139,23-24).

Til eftertanke

Hvilken rolle spiller ydre former og vaner i min tilbedelse?

Resumé

Sand tilbedelse kommer fra dybet af ens indre – fra hjertet – affødt af egne erfaringer og en nær relation til Gud.

Spørgsmål til drøftelse

- Indledende spørgsmål
1. Hvilke situationer eller anledninger har vakt jeres særlige opmærksomhed og fyldt jer med begejstring?
- Supplerende spørgsmål
2. Hvad hos Gud skaber begejstring hos jer?
- 2 Mos 20,1-3
3. Hvor og hvordan har I oplevet Gud som befrier?
- Sl 78,1-4
4. Hvilke troserfaringer hos andre har især gjort indtryk på jer og sat sit præg på jer?
- Hvad kan vi gøre, for at sådanne erfaringer ikke glemmes?
- Joh 4,23-26
5. Hvordan kan Jesus blive det centrale i vores samtaler?
- Hvad kendetegner tilbedelse "i ånd og sandhed"?
- Mark 7,6-8
6. Hvordan kan vi undgå, at vores tilbedelse bare bliver til tomme ord?
- Hvad vil det sige at have Gud i sit hjerte?

Uddannelse og frelse

"Skrifterne er alle sammen inspireret af Gud. De er velegnede til at belære os, afsløre vores fejltagelser, vise os til rette og fortælle os, hvordan vi skal leve" (2 Tim 3,16, Bibelen 2020).

Hovedtanke

Guds relation til os mennesker kan på nogen områder sammenlignes med en lærers rolle overfor sine elever.

Introduktion

Bibelen fortæller den store historie om Gud og hans folk. Nogle gange virker den som et forlist kærlighedsforhold, andre gange som en faders oplevelser med sine oprørske børn, der til sidst alligevel kommer til fornuft.

I denne uge vil vi undersøge endnu et bibelsk motiv, nemlig billedet af læreren og hans elever. Alt imens disse hele tiden fejler i deres prøver, forklarer han dem med stor tålmodighed lektionen, indtil i det mindste nogle har lært den.

Denne historie adskiller sig kun lidt fra vores egne livshistorier – med én undtagelse. Guds historie med folket ender godt – helt sikkert. Til syvende og sidst når den sit mål. Guds nåde garanterer det tilstræbte resultat.

Vores menneskelige rolle og ansvar på dette område bliver ofte misforstået og af mange følt som belastende og endog frygtet. I virkeligheden præsenterer den dog Guds invitation til selv at lære ham at kende og at forstå hans vilje. På den måde er ønsket om at lære Gud at kende den vigtigste reaktion på hans nåde. Ganske vist kan vi ikke gøre os fortjent til nåden, men vi kan gå på opdagelse i den – og hvad er kristen uddannelse i sit væsen andet end en uddannelse, der lærer os denne nåde?

"Uddannelsens gerning og frelsens gerning er i allerhøjeste grad ét." (Ellen White, *Uddannelse*, Dansk Bogforlag, s. 30, ny dansk oversættelse)

I restauratorens hånd

1 Mos 1,26-27
Rom 8,29
2 Kor 3,18
Kol 3,9-10

Baggrund

I hvor høj grad ligner mænd og kvinder Gud? Hvad er Guds mål med det faldne menneske?

Fortolkere af Bibelen er stadig optaget af udtrykket "Guds billede". Hvad menes der med det? Det drejer sig næppe om fysiske ligheder, idet begge, mand og kvinde, er Guds billede. Intellektuelle og andre evner findes også hos andre skabninger ligesom også hos englene. Den samlede kontekst peger på menneskets skabende rolle og rollen som leder, men også på dets sociale og åndelige evne til at indgå i relationer med andre som et symbol på gudsbilledligheden.

Efter syndefaldet gik menneskets bestemmelse ikke helt tabt, dog foruden karakterens fuldkommenhed mistede det også evnen til konsekvent at gennemføre det gode i sit liv. På den måde led Guds billede i mennesket eftertrykkeligt skade og blev ovenikøbet forvrænget. Gud er dog ikke tilfreds med denne tilstand. Han ønsker som en restaurator at genoprette sit billede – sin søns billede (2 Kor 4,4; Kol 1,15; Hebr 1,3) – i os. Det var grunden til, at Jesus kom til jorden og sejrede, hvor Adam havde svigtet (Rom 5,14).

Til anvendelse

"Ofte opfatter vi uddannelse og det, der er forbundet med dette udtryk, alt for snævert. Når det drejer sig om uddannelse, er der brug for et omfattende koncept, fordi der sættes høje mål.

Uddannelse, der virkelig fortjener dette navn, vil og kan formidle langt mere end blot faglig kundskab. Den er heller ikke tilfreds med at forberede unge mennesker på livets mangfoldige krav. Dens formål er snarere møntet på hele menneskets personlighed – nærmere bestemt på det jordiske liv her og nu og det fremtidige liv i Guds rige ... Vi vil også erkende, at Gud aldrig har tabt sit 'pædagogiske mål' af syne, når det gælder at føre mennesket tilbage til den fulde overensstemmelse med sin skaber ... Det er, hvad frelsen handler om. Det er såvel uddannelsens som livets mål ... I denne proces genskabes Guds billede i os - i liv og ånd" (EnA 11-14; Ellen White, *Uddannelse*, s. 13, i ny dansk oversættelse).

Til eftertanke

Sæt dig et mål, der har evigheds værd, lad dybt i din tanke det brændes og lyse dig gennem de hindrings hær, der rundt om din vilje spændes. (Mads Nielsen, DUS 7. udg. 1985, 335)

Omfattende undervisning

2 Tim 3,14-17
Sl 1

Hvilke pædagogiske begreber anvender Paulus her?

Til fordybelse

**Hvad går kristen uddannelse ud på?
Hvilke alternativer påpeger salmisten overfor sine læsere?**

Jødernes og de første kristnes helligskrift omfattede på den ene side *Toraen* (da.: belæring/undervisning), dvs. de fem Mosebøger inklusive loven fra Sinai. "Loven" som oversættelse gengiver udtrykket kun i utilstrækkelig grad. Snarere er Toraen den guddommelige undervisnings- og lærebog, der viser, hvordan man bedst praktiserer pagtsforholdet.

Anden del af de hebraiske skrifter er *Nebiim* (profeterne), der fortæller, hvordan folket anvendte dette læremateriale (de tidlige profeter fra Josvas Bog til Kongebøgerne), og hvad de burde have lært af dem (de senere profeter fra Esajas til Malakias).

De øvrige bøger i Det Gamle Testamente – *Ketubim* (Skrifterne) – indeholder eksempler på mere eller mindre succesrig undervisning (f.eks. Ruth, Daniel, Ester og Job) såvel som erfaringer med karakterudvikling og dannelse. Vidoms litteraturen beskæftiger sig først og fremmest med spørgsmålet om den rette livsførelse. Blandt dem er Salmernes Bog 1, 37 og 73.

Noget lignende gælder også for Det Nye Testamente. *Evangelierne* byder på et righoldigt anskuelsesmateriale, der er egnet til religiøse undervisningsformål, det gælder især for Jesu lignelser. Apostlenes breve indeholder ligeledes mange praktiske anvisninger for de kristnes liv. Selv *Åbenbaringen* hjælper med til at tilpasse sig vanskelige samfundsmæssige forhold og udfordringer.

Til eftertanke

Hvordan kan jeg i det bibelske læremateriale skelne mellem forældede og gældende anvisninger og råd?

Vise mænd og kvinder

1 Kong 5,9-14
Ordsp 9

Hvad kendetegner Salomons visdom?
Hvad adskiller visdom fra dårskab?

Baggrund

Salomon var kendt langt ud over rigets grænser for sin visdom og kundskab. Hans visdom udtryktes i tusinder af ordsprog og sange, som han digtede og samlede. Foruden hverdagslivets spørgsmål var han også optaget af iagttagelser fra planternes og dyrenes verden. Ordsprogenes Bog og Prædikerens Bog indeholder mange udsagn fra vise lærere fra hans samtid (Ordsp 1,1; 25,1; 30,1; 31,1)

Til fordybelse

Bibelens udtryk for *visdom* svarer i mangt og meget til det, vi i dag forstår ved *dannelse*. Her drejer det sig ikke alene om at opnå viden og færdigheder. Det handler om, at man ved hjælp af den opnåede viden, omhyggelige iagttagelser og tilegnede erfaringer drager vise konklusioner og udviser en adfærd, der kan gavne i den enkeltes liv og i samfundet som helhed.

Til anvendelse

Visdom har en teoretisk og en praktisk side. Den begynder med, at man tager Gud på ordet (*Herrens frygt*) og støtter sig til afprøvede principper (erfaring). Den hjælper os til at leve ansvarsbevidst overfor andre og afvende ulykker og skader. Visdom og dannelse kan langt fra svare på alle spørgsmål. De gør det dog muligt på en vis måde at anvende den forhåndenværende begrænsede viden og på samme tid konstant at øge den og granske efter mere visdom og erkendelse.

Til eftertanke

Ifølge Jer 18,18 sættes der lighedstegn mellem de vises og præsters og profeters opgaver. Alle tre formidler indsigt i form af undervisning i loven, gode råd til karakterudvikling og specielle budskaber fra Gud. Hvilke af disse undervisningsmetoder tiltaler mig mest?

Den største lærer

Es 11,1-9
Joh 3,1-3

**Hvordan beskriver Esajas den kommende Messias?
Hvad udtrykker tiltalen "Rabbi" om Jesus?**

Baggrund

En af de mest forbavsende messianske profetier findes i Es 11,1-9. Versene beskriver Messias fra et pædagogisk perspektiv som en gud-frygtig og forstandig konge, der ejer visdom, indsigt og kundskab. Han dømmes ikke ud fra ydre faktorer og er uafhængig af forhastede fordomme. Han står på de retsløses (svage og hjælpeløses) side, mens han sætter de lovløse og uretfærdige til vægs. Han kendes ved sin retfærdighed og trofasthed. Uret og ulykker findes ikke. Selv dyrene lever fra nu af fredeligt sammen. Afsnittet slutter med et stort løfte: "Landet er fyldt med kundskab om Herren, som vandet dækker havets bund" (v. 9).

Til fordybelse

Bibelen anvender mange udtryk for at beskrive Jesus: Guds Søn, Messias, Menneskesøn, frelser, Herre, Guds lam, for bare at nævne nogle. Men for dem, der ledsagede ham i hans treårige offentlige tjeneste i Judæa og Galilæa, var han først fremmest lærer. De kaldte ham rabbi, dvs. mester eller lærer.

Jesu gerning bestod i at undervise mennesker, prædike for dem og helbrede dem (Matt 9,35). Disse tre var integreret i hinanden. Undervisning og liv, teori og praksis, teologien og dens anvendelse dannede en helhed. Det drejede sig altid om det menneske eller de mennesker, han netop stod overfor.

Til anvendelse

Ved afslutningen af sin gerning udsendte Jesus sine disciple med opfordringen til at prædike evangeliet i hele verden og at lære andre, hvad de selv havde lært af ham (Matt 28,19-20; Mark 16,15). Prædiken/forkyndelse (kerygma) og undervisning/belæring (didache) er de to søjler som menighedens tro og praksis hviler på. Derfor har prædikanter og forstandere også en undervisningsopgave, som de samvittighedsfuldt skal udøve (1 Tim 5,17).

Uddannelsens forhold til frelsen

"Synden ødelagde forholdet mellem mennesket og Gud. Hvis frelsesplanen ikke havde eksisteret, ville adskillelsen fra Gud have været endegyldig, og menneskets vej ville fortabe sig i mørket på grund af Guds fravær. Kristus gendannede det ødelagte forhold til Gud, ved at han ofrede sig selv for os ...

Jesus åbnede ikke kun døren til Himlen, men åbnede også vores hjerter for livets fylde fra den guddommelige verden. For synden skiller os ikke kun fra Gud, den ødelægger i mennesket også ønsket om og viljen til at vende tilbage til Gud. Dette var, hvad Satan havde sat sig for at gøre, og netop det er, hvad Kristus modarbejder ved at føre menneskets ufølsomme sjæl, dets forblændede forstand og vildledte vilje tilbage til det gode forhold med Gud. Dermed stiller han igen den himmelske rigdom fuldt ud til rådighed for os ...

Kristus gav os ikke udelukkende forstand og evnen til at tænke, men også åndelige kræfter, fornemmelsen af, hvad der er rigtigt og forkert, samt længslen efter det gode ... Men vi længes også efter at være, som Gud ville have det fra begyndelsen. Hvis Jesus ikke var kommet, ville der ikke være mulighed for nogensinde at få tilfredsstillende denne længsel. Men nu er han ved vores side som frelser for at hjælpe os tilbage til vores egentlige bestemmelse ...

Det levende forhold til Kristus gør disse etiske principper til en kraft, der former menneskets karakter. Den, der vælger Kristus og bliver hos ham, får adgang til en kilde til visdom, som han ikke kan finde andre steder. Han får styrke til at realisere de højeste idealer og erhverve den bedste uddannelse, der findes i denne verden, fordi det ikke slutter med dette liv, men fortsætter i Guds rige. På denne måde hører frelse og uddannelse sammen, fordi 'Jesus Kristus [...] er fundamentet' både i uddannelsen og i frelsen [se 1 Kor 3,11, Bibelen 2020] ...

Vi bør lade os undervise af Kristus, ligesom de første mennesker lærte direkte af Gud. Uddannelsens grundlæggende principper er ikke ændret ... 'Al visdom begynder med, at vi tager ham alvorligt!' [SI 111,10 Gute Nachricht Bibel] (EnA 26-28; Ellen White, *Uddannelse*, s. 28-30 – i ny dansk oversættelse).

Åndelig uddannelse

1 Kor 2

**Hvad adskiller menneskelig visdom fra guddommelig visdom?
Hvad kendetegner et "åndeligt" menneske?**

Baggrund

Paulus minder menigheden om, at han ikke havde prædikeret om andet end Jesus Kristus, den korsfæstede – ikke menneskelig visdom eller dybsindig filosofi. Det betyder dog ikke, at kristne foragter lange vidergående uddannelser eller ovenikøbet er stolte af deres uvidenhed – tværtimod. Deres forskning orienterer sig ved Guds visdom (v. 7), som kun kan forstås ved hjælp af Guds Ånd (v. 10ff.).

"Gud kan kun erkendes ved Guds hjælp. Ønsker mennesket at erkende Gud, har det brug for Guds Ånd. Den har Gud givet menigheden, for at den erkender Guds gaver og ikke for at udforske hemmeligheder til at føre sig frem med" (SEB 1697).

Til fordybelse

Jesus lover sine efterfølgere, at Helligånden kommer og lærer dem alle ting samt minder dem om alt, hvad Jesus har lært dem (Joh 14,26; 16,13). Ånden overtager rollen som menighedens lærer fra Jesus. "Disciplenes fatteevne og forstand er begrænset. Grænserne åbnes først med Ånden ... Ånden vil lukke op og kaste lys over den Gud, som Jesus har åbenbaret, så disciplene til hver en tid forstår, hvad der venter dem, og hvordan de skal forholde sig i nye situationer" (SEB 1593 og 1595).

Til eftertanke

"Men vi har Kristi tanker" (1 Kor 2,16b).

"Kun hvad du har set, du maler, / kun om, hvad du ved, du taler,
kærligheds og sandheds Ånd! / Du, som skænker, hvad du nævner, /
gør os, trods de svage evner, / visere en Salomon: / visere til dåd at
øve, / visere til åndeprøve, / visere til salighed!"
(N.F.S. Grundtvig, *Salmebogen*, DB 2007, 258,2)

Resumé

Kristen karakterudvikling og uddannelse har til formål at bidrage til et godt liv og at vise hen til det evige liv. Ved Jesu og Helligåndens gerning gendannes Guds billede i mennesket. På den måde hænger karakterudvikling/uddannelse og frelsen sammen.

Spørgsmål til drøftelse

Udgangspunkt

1. "Arbejdet med karakterudvikling/uddannelse og arbejdet med frelsen er i højeste grad et og det samme."

Hvordan forstår I Ellen Whites udsagn?

Hvor er det ikke et og det samme?

Supplerende
spørgsmål

2. I hvor høj grad kan Guds relation til os sammenlignes med en lærers rolle overfor sine elever?

2 Kor 3,18
Kol 3,9-10

3. **Hvad betyder det at blive forvandlet og gendannet til at ligne Gud?**

I hvor høj grad kan man sammenligne det med restaureringen af et historisk billede?

2 Tim 3,14-17

4. **Hvilket formål har kristen karakterudvikling og dannelse?**

Hvilken rolle spiller Skriften i denne proces?

Es 11,1-5.9

5. Sammenlign Jesu rolle som lærer i Esajas' Bog med fortællingen om Jesus i evangelierne.

Hvad fortæller dette os om undervisningens betydning for mission og kirke i dag?

Afslutning

6. **Hvad blev klart for jer i denne samtale om enheden mellem karakterudvikling hhv. dannelse og frelse?**

At lære sammen med og af hinanden

"Vi søgte heller ikke anerkendelse hos mennesker, hverken hos jer eller andre, og det skønt vi som Kristi apostle havde ret til at ligge jer til byrde. Tværtimod færdedes vi med venlighed blandt jer. Som en mor tager sig af sine børn, sådan ville vi af ømhed for jer gerne give jer ikke blot Guds evangelium, men også vort liv. For vi var kommet til at holde af jer" (1 Thess 2,6-8).

Hovedtanke

Menigheden er et rum for fælles læring.

Introduktion

Jesu menighed har fået til opgave at videregive evangeliet. Den skal møde mennesker, hvor de er, fortælle dem om Jesu tilbud, formidle trosemner og ved dåben lade dem blive en del af Jesu legeme (Matt 28,18-20). Menigheden er altså også et sted, hvor man lærer. Men hvem underviser hvem? Er det præsterne m/k, der underviser forsamlingen af troende? Eller menighedens ledere deres medlemmer? Eller de ældre de yngre? Og hvad er undervisningens og læringens indhold?

En jødisk legende fortæller: En gammel rabbi spurgte engang sine elever, hvordan man kan bestemme det tidspunkt, hvor natten ender, og dagen begynder. "Er det, når man på lang afstand kan skelne en hund fra et får?" spurgte en af eleverne. "Nej," sagde rabbi. "Er det, når man på lang afstand kan skelne en daddelpalme fra et figentræ?" spurgte en anden. "Nej," sagde rabbi. "Jamen, hvornår er det så?" spurgte eleverne. "Det er, når du ved at se ind i et hvilket som helst menneskes ansigt ser din søster eller bror. Indtil da er det stadig nat."

Vi kan ikke blive stående ved teoretisk vidensformidling. Troen – der af Gud er lagt i hjertet – er noget levende. Den vil tages alvorligt og leder efter praktisk anvendelse i dagligdagen. I denne uges bibelstudium vil vi gøre os tanker om, hvordan menigheden kan være et sted for gensidig læring og vækst.

At lære af Jesus

Luk 4,18-23

**Hvad hører efter Jesu mening med til hans opgave?
Hvordan kan dette evangelium i dag praktiseres og formidles i og af menigheden?**

Baggrund

Under en gudstjeneste i synagogen læser Jesus et citat fra Es 61,1-2. Det er et profetord, der henvender sig til jøderne i diaspora. Med nådeåret som billede bringer teksten godt budskab om hjælp, befrielse og genoprettelse af Israel. Jesus siger, dette gælder for ham og hans opgave. Guds ånd, der er over ham, og hans salvelse er tegn på, at han er kaldet til noget særligt.

"Budskabet gælder først og fremmest de fattige og underprivilegerede: de fattige i materiel forstand, de socialt udsatte og de udstødte, dem, der i religiøs og moralsk henseende er marginaliserede" (SEB 1506).

Til fordybelse

Jesus kalder sine disciple. Han indbyder dem til: "Kom og se!" (Joh 1,39), og han lader dem få del i sit liv. I løbet af tre år har de mulighed for at se, hvordan Jesus udfører sin gerning. Hans forkyndelse er ikke reduceret til prædikener. Når Jesus indbyder til efterfølgelse, følges ord og handlinger ad.

Til anvendelse

Et rum for læring, 1: En af *prædikenens* opgaver er at give impulser, så de, der lytter, i Skriften kan se en kobling til deres eget liv og deres hverdag. Som et ufærdigt kunstværk finder prædikenen ved hjælp af Guds virke sin fuldendelse i hjertet. Dét fører den til forandring, alt efter hvordan den forstås af den, der lytter. I en prædiken formidler forkynderne ikke blot noget til menigheden. De tiltales selv af prædikenens ord. Mens de prædiker, lærer de samtidig med deres tilhørere.

Spørg dig selv, når du hører en prædiken: Hvad er hovedbudskabet? Hvordan taler ordet ind i mit liv? Hvad vil jeg gerne ændre?

Til eftertanke

"Fine taler klæder kun den, der selv gør, som han prædiker" (jødisk ordsprog).

At følge et godt eksempel

Luk 10,30-37

**Hvad er formålet med, at Jesus benytter denne lignelse?
Hvilke fordele har denne form for undervisning?**

Baggrund

For at friste Jesus spørger en spidsfindig lovkyndig, hvad der skal til for at få evigt liv, og hvem hans næste er. Jesus svarer med en lignelse. Manden skal selv finde svaret.

Til fordybelse

"På Jesu tid betød udtrykket næste praktisk talt det samme som 'trofælle', 'politisk eller religiøs forbundsfælle' eller 'partikammerat' ... Netop de mennesker, der på det religiøse område var særlig nidkære, stod (og står også i dag) i fare for at overse andre menneskers nød, fordi de er så optaget af at kæmpe og sætte grænser i spørgsmål om tro og regler. Ja, de går endda lige forbi eller ligefrem hen over næsten med åbne øjne" (SEB 1523).

Den lovkyndiges motiv er tvivlsomt. Han spørger ikke for at få svar på et for ham magtpåliggende spørgsmål. Alligevel tager Jesus ham seriøst. Han giver et svar, der går dybere. Det er ikke selve kundskaben, der er vigtig, men grundholdningen, og den viser sig i omgangen med ens medmennesker. Der, hvor man nedbryder fordomme, møder hinanden kærligt og oprigtigt, der bliver man hinandens næste.

Til anvendelse

Et rum for læring, 2: *Bibelstudiet* er et væsentligt element i gudstjenesten. Det danner grundlag for en åben og ærlig meningsudveksling om bibelske tekster. Her må alle deltagere bidrage på lige fod.

Hvad betyder samtalen om Bibelen for os? Er den tørt stof eller basis for en levende udveksling af tanker? Hvor fordomsfrit møder vi teksten i Bibelen, emnet og samtalepartnerne?

Til eftertanke

Hvor villig er jeg til at overveje egne synspunkter? Tager jeg tid til oprigtigt at undersøge og "granske, om det forholder sig sådan" (sml. ApG 17,11)?

At omgås hinanden med respekt

1 Tim 5,17-22

**Hvordan bør menighedsforstandere behandles?
Hvordan kan menighedsmedlemmer støtte deres ledere?**

Baggrund

Forstanderne bør være særlige forbilleder. Det er deres opgave at holde sig til læren og at formane og tilrettevise, hvor det er nødvendigt (Tit 1,5-9). "De, der udfører deres gerning med ildhu og succes, især undervisere og forkyndere, har krav på særlig agtelse" (SEB 1774). Der er behov for denne formaning, fordi forstanderne i praksis ikke får megen anerkendelse, men snarere oplever kritik.

Til fordybelse

Det er almindeligt kendt, at "hvor der handles, der spildes". Der, hvor man i en menighed arbejder sammen om ting, findes der forskellige opfattelser af, hvordan opgaver bør løses. Når forventninger ikke opfyldes, falder der nemt uoverlagte bemærkninger, og mennesker kan blive såret.

Den, der udøver et embede i menigheden, er et forbillede. Men ingen er ufejlbarlig. Hverken når der skal træffes beslutninger i menighedsregi eller i privat regi. Den forventning er der ingen mennesker, der til fulde kan leve op til.

Forstanderne bærer et stort ansvar. Det afkræver respekt. Det er motiverende at blive værdsat. Det giver lyst til at udøve embedet. Det bliver nemmere for den, der skal afløse, når man ikke har indtryk af, at et bestemt embede er en utaknemmelig opgave. Den måde, en menighed står bag sin ledelse på – hvordan man taler om den og samarbejder med den – viser, hvordan den praktiserer sit kristne liv (Joh 13,35).

Til anvendelse

Et rum for læring, 3: Et *møde på tværs af generationer* giver mulighed for, at unge og ældre menighedsmedlemmer kan udveksle erfaringer og meninger. Man lærer hinanden at kende. Samtalen giver basis for bedre at se og forstå, hvilken plads den enkelte udfylder i menigheden, og hvilke interesser og evner, der er repræsenteret. At anerkende dette med respekt er et vigtigt skridt imod større gensidig forståelse.

At søge og finde i fællesskab

5 Mos 4,29-31

Hvad vil det sige at søge Gud?

Under hvilke forudsætninger lader Gud sig finde?

Baggrund

Da Gud slutter en pagt med Israel, formidler Moses Guds budskaber til folket. Her viser Guds nåde og troskab sig. Han ved, at de vil holde sig til fremmede guder. Han ser deres troløshed og lover alligevel, at han vil være der for dem, hvis de omvender sig. Gud gentager dette løfte over for Jeremias (Jer 29,13), og Jesus kommer ind på det i Bjergrædiken (Matt 7,7). Den, der søger Gud af hele sit hjerte, vil finde ham. Den, der omvender sig til ham, vil Gud høre og vise barmhjertighed.

Til fordybelse

At være tæt på Gud, forstå ham og fornemme hans tilstedeværelse er basale behov for de troende. De ejer en dyb længsel efter intense oplevelser med Gud. De, der søger efter sandheden, vil få disse behov opfyldt hos ham. Det kræver vilje til at tillade ubehagelige spørgsmål, til at stille spørgsmål ved ens egen tro og se ud over egen næsetip. Dertil hører også, at man har tillid til Gud i forskellige livssituationer – både når man håber på svar i vanskelige situationer, og når det går godt, og Guds velsignelser er åbenlyse.

Til anvendelse

Et rum for læring, 4: *Smågrupper i hjemmene* kan danne en tryk ramme for regelmæssige møder, hvor man diskuterer væsentlige tros-spørgsmål i en tillidsfuld atmosfære. Det kan styrke og berige fællesskabet, når man seriøst forsøger at få større indsigt i Bibelens tekster og forstå Guds vilje.

Til eftertanke

"Søg Herren, når han er at finde, kald på ham, når han er nær. Den ugudelige skal forlade sin vej, det onde menneske sine planer og vende om til Herren, som vil vise ham barmhjertighed, tilbage til vor Gud, for han er rig på tilgivelse" (Es 55,6-7).

At være et forbillede for andre

Matt 5,14-16

**Hvordan kan denne opfordring praktiseres?
Hvad er menighedens ansvar?**

Baggrund

I Bjergprædikenen viser Jesus, at han ikke vil afskaffe loven, men opfylde den (v. 17). Det vigtige for ham er ikke først og fremmest den bogstavelige læsning af loven, men at man lever autentisk efter den. Han siger til sine disciple og de omkringstående, at de er lys. Det forventes, at de er forbilleder.

"Disciplene kan kun være lys, hvis Jesus lever i dem (sml. Joh 8,12; 9,5), og hvis Gud lyser igennem dem (v. 16) ... Med gode gerninger menes ikke opfyldelsen af alle gammeltestamentlige bud, men et liv og en måde at handle på, der skal ses i lyset af, at Guds herredømme er ved at bryde frem, det vil sige efter den målestok, der er nævnt i v. 3-12 og v. 21-48" (SEB 1410).

Til fordybelse

Ord alene er ikke de bedste lærere. De kræver at blive omsat til handling. Åndelige forbilleder inviterer til, at man efterligner dem. Det er sådan, man viser sig ansvarlig over for trosfæller, familiemedlemmer, naboer, venner, kolleger og menighedens nabolag.

Et rum for læring, 5: *Tid, der bruges sammen med børnene og til familieandagter giver særlige muligheder for at lede børn til Gud ved hjælp af bibelhistorier og eksempler.*

Til eftertanke

"For at vinde børnenes interesse for Bibelens budskab, må Guds ord leve i os selv. Vi vækker kun kærlighed til Skrifterne, når vi selv elsker dem. Om vores tale om Gud vil virke overbevisende afhænger af, hvordan vi viser den og af vores åndelige forståelse" (EnA 196; Ellen White, *Uddannelse*, s. 187, i ny dansk oversættelse).

At lære sammen med og af hinanden

1 Thess 2,6-8

**Hvad er apostlens relation til menigheden præget af?
Hvad kendetegner undervisning, der er båret af kærlighed?**

Baggrund

Evangeliets kernebudskab er Kristus: hans liv, hans stedfortrædende lidelse og død, hans opstandelse, hans tjeneste som mellemmand og hans genkomst. At videregive denne livsvigtige sandhed og praktisere den er en krævende opgave. Det er vigtigt, at det er budskabet, der står i centrum, og ikke budbringeren.

Paulus afviser anklagen om, at han skulle have prædikeret ud fra tvivlsomme motiver for at berige sig på menighedens bekostning (v. 3-4). Hans motivation i tjenesten er ikke egen vinding, men alene ønsket om at ære Gud. For ham er det vigtigt, at evangeliet når tilhørernes hjerter. Han er kommet til at holde af thessalonikerne. Derfor er det hans ønske, at de tager imod Guds tilbud om frelse. Paulus ser ikke blot en opgave i at prædike. Han er villig til at dele sit liv med dem – en åndelig tjeneste, der indbefatter hele mennesket.

Til anvendelse

Et rum for læring, 6: En *mentorordning* giver den, der er under oplæring, trygge rammer til – under en erfaren mentors vejledning – at prøve sig selv af. Ved hjælp af refleksion og feedback opdager han/hun egne svagheder og finder veje til at kompensere for dem. Det giver også mentoren nye synsvinkler at udføre sit daglige arbejde ud fra. Præster arbejder i løbet af deres uddannelse med mentorordning. Men det er lige så vigtigt i menighedssammenhæng. Da det kniber med at få medarbejdere nok, vil det være sundt for menighedslivet at finde mennesker, der kan tage over og sørge for at fordele ansvaret på flere skuldre.

Resumé

Alle kan lære af hinanden. Gensidig kærlighed og respekt styrker fællesskabet og fremmer den fælles åndelige vækst.

Spørgsmål til drøftelse

Indledende spørgsmål	1. "Opdragelse består af to ting: det gode eksempel og kærlighed" (Friedrich Fröbel). Hvordan kan man se det i menighedssammenhæng?
Supplerende spørgsmål	2. Hvem lærer af hvem i menigheden? Hvordan forestiller I jer fælles læring?
Luk 4,18-23	3. Hvordan opfattede og praktiserede Jesus sin opgave? Hvordan oplever I sabbatsprædikenen som et rum for læring? I hvor høj grad kan bibelstudiet være et rum for læring?
1 Thess 2,6-8	4. Hvad motiverede Paulus til at undervise i tro? Hvordan ser det ud i praksis, når man deler troen og hverdagen med trosfæller? Hvad kan være en hjælp til at mødes i kærlighed, når menigheden er tyngt af spændinger?
1 Tim 5,17-22	5. Hvordan omgås vi menighedens ledere med respekt?
Afsluttende spørgsmål	6. Hvilke konkrete skridt kan vi tage i vores menighed for at skabe en atmosfære, der fremmer muligheden for at lære sammen med og af hinanden?

Videnskab og kunst

"Himlen fortæller om Guds herlighed, hvælvingen beretter om hans hænders værk" (Sl 19,2).

Hovedtanke

Videnskab og kunst genspejler menneskers tænkning og erfaring. Kunst og videnskab er Guds gaver, som også troende mennesker til alle tider har udøvet og forsket i.

Introduktion

Omkring år 1523 kom astronomen Nikolaus Kopernikus (1473-1543) på grund af iagttagelser af planeternes baner omkring solen til erkendelsen af, at det ikke er solen der kredser om jorden. Alle planeterne, og dermed også jorden, kredser om solen. Han tøvede længe med at offentliggøre sin viden, fordi han gennem flere iagttagelser ønskede at præcisere den. Det stod ham klart, at kirken ikke var åben for hans tanker. Først få år inden hans død blev de udgivet offentligt. Straks satte Rom udgivelseerne på listen over forbudte skrifter. Også Luther afviste dem kategorisk og kaldte Kopernikus for en nar.

Ernst Barlach (1870-1938), der i 1920'erne var en meget høj værdsat billedhugger, gik nye veje, når det gjaldt om at skabe mindesmærker for de faldne i 1. Verdenskrig. I stedet for at heroisere soldaternes død, gjorde han menneskers lidelse, fornedrelse og undertrykkelse synlig. Det passede ikke i nazisternes kram, og de angreb hans kunst ved at klassificere den som "vanartet kunst" (entartete Kunst). I 1937 blev hans arbejder fjernet fra museer og det offentlige rum. Barlach fik forbud mod at udstille sine værker.

Disse eksempler viser, at videnskab og kunst altid har skullet forsvare sig mod forbehold. Religioner er ligeledes tilbøjelige til på grund af overleverede verdensanskuelser at tilbagevise ny viden og erkendelse. Videnskabelige opdagelser og kunstneriske værker burde dog kunne tale for sig selv. For at kunne vurdere kunstværker er det nødvendigt, at man lytter til deres tale.

Kristen karakterudvikling og dannelse er ikke fjendtligt stemt overfor videnskab og kunst, men møder dem med velvilje og åbenhed. De er Guds gaver, der bør indtage den rette plads i vores liv.

Videnskab og forskning i Bibelen

1 Kong 5,12-14
Job 36,27-37,13

Hvilke kvalifikationer er Salomon berømt for?
Hvilket budskab er væsentligt for mig, når jeg læser afsnittet fra Jobs Bog?

Baggrund

I oldtiden prøvede man også på at forstå verden (f.eks. naturfænomener) og livet. Man ordnede og forstod ikke verden efter udelukkelsesprincippet (at noget er enten det ene eller det andet), men efter akkumuleringsmetoden. Jo nøjagtigere udsagn man kunne komme med om en sag, desto nærmere kom man sin viden om den. Iagttagelse, samle og kategorisere var kernen i forskningen dengang. Naturobservationer blev samlet på lister, og således opnåede man en altomfattende naturviddom. Iagttagelser vedrørende livet samledes i lister af ordsprog, som også udveksledes hen over landegrænser. F.eks. blev Ordsprogenes Bog, livsvisdommens bog, til på denne måde. Man taler om oldtidens videnskab som "listevidenskab", som også prægede tænkningen i Israel.

1 Kong 5,12-14 viser, at evnen til at opsamle viden om livet og naturen var lig med visdom. I Salmernes Bog (Sl 104 og 148), men først og fremmest i Guds taler i Jobs Bog, findes lister af meteorologiske fænomener eller zoologiske lister som i Job 38-39. Job 38 gør dog klart, at ingen har ret til at "kategorisere" og vurdere Guds gerninger, fordi Gud er Gud, og han handler suverænt.

Til fordybelse

Videnskab og forskning – forsøget på at forstå verden – adskilles i Bibelen ikke fra troen, men de vurderes heller ikke negativt. Akkumuleringsmetoden er ganske vist gammel, dog kan den også i dag hjælpe med til at lade tingene stå side om side, inden man forhaster sig med at bedømme dem og de mennesker, der beskæftiger sig med dem.

"I tro fatter vi..."

Rom 1,18-21
Hebr 11,3

Hvad mener forfatterne om muligheden for at erkende Gud i hans skaberværk?

Baggrund

Paulus viser, at såvel jøder som hedninger har fjernet sig fra Gud – hver på sin måde. Mennesket er skyldig på grund af dets foragt for Gud og på grund af dets uretfærdighed overfor sine medmennesker. Men Gud ønskede at nå dem, idet han åbenbarede sig i sit skaberværk. Han har taget skabelsen til vidne om sin skabermagt, som udtrykkes i hans vidnesbyrds fasthed og hans trofasthed (sml. Sl 19,8; 104). Paulus deler den hos jøder og grækere udbredte tanke om, at Gud kan erkendes gennem sine gerninger i skaberværket. Men frelsen åbenbarer Gud udelukkende i Kristus.

Brevet til Hebræerne på den anden side gør det klart, at spørgsmålet om, hvor de synlige ting kommer fra, ikke kan besvares ud fra disse. Det er kun i troen, at man på grundlag af ordet og løftet kan anerkende skabelsen som Guds værk.

Til fordybelse

Når Paulus kritiserede sine samtidige, var det, fordi de havde viden om Gud, men ikke opførte sig tilsvarende. Vores medmenneskers tænkning i dag er derimod præget af den rationalistiske oplysnings-tid, af moderne ateisme, darwinisme og sidst, men ikke mindst, af to ødelæggende verdenskrige og de konflikter, der fulgte derefter. I dokumentarfilm ser vi rørende social adfærd hos dyr på den ene side, men på den anden side ser vi også en højtudviklet specialisering i at dræbe og fortære andre dyr. Det (post)moderne menneske behøver ikke nødvendigvis at komme til at tro på en kærlig og retfærdig Gud gennem naturen. Mennesket, der er skeptisk overfor troen på en skabergud, fortjener respekt og medfølelse og ikke arrogant belæring.

Til eftertanke

Hvordan kan en samtale med nogen, der afviser en skabergud, blive værdifuld for begge parter?

Tro på skaberens trofasthed

Sl 19,2-7
1 Mos 3,6

**Hvad er salmistens anliggende?
Hvilken betydning har "klogskab" i historien om syndefaldet?**

Baggrund

Sl 19 priser Skaberens storhed og herlighed, fordi han har givet sit skaberværk en universel orden. Den åbenbarer sig i døgnrytmen af dag og nat såvel som i solens gang. Himlen og jorden vidner om det for menneskene: Gud gav firmamentet og solen en lov, som de ikke overskrider, og årstidene til at opretholde livet (sml. 1 Mos 8,22). De er uforanderlige lige som Guds trofasthed mod sit folk (Jer 31,35-26). Solens gang åbenbarer på denne måde Guds mægtigt virkende nærvær hos sit folk (ifølge E. Zenger, *Psalmen*, Freiburg 2011, 177f.).

Til fordybelse

Gud havde forbudt mennesket at spise af træet til kundskab om godt og ondt. Træet står for et menneskeligt træk, der ofte har revet mennesker og folk ned i afgrunden: selvovervurdering – ønsket om at være som Gud (v. 22). Træet står derfor også for Guds trofasthed, som vil bevare mennesket fra selvovervurderingens og selvdestruktionens afgrund.

Bibelens skabelsestekster taler om verdens og menneskets væsen og Guds relation til dem. De vidner om, at Gud er skaber, der har skabt mennesket som sin ansvarlige modpart.

Skylder verden og hans folk ham deres eksistens, ligger også deres fremtid i gode hænder, fordi Israels Gud er herre over kaosmagterne. Samtidig priser skriftstederne verdens skønhed og orden, hvor Skaberens visdom bliver synlig og opfordrer alle skabninger til at prise Gud som skaber og opretholder af livet.

Tro og viden og deres begrænsning

Ordsp 1,1-7;
10,27-28
Præd 8,12-14
Job 38-39

Hvilken rolle spiller visdom og viden i disse skriftsteder?

Baggrund

Ordsprogenes Bog 1 priser visdommen som vejen til et lykkeligt liv. "Visdom" var den gamle orientalske viden om livet, der var fælles for Israel og dets naboer. Det var vigtigt at forstå livets og verdens orden og at indrette sit eget liv derefter. Dette var baseret på iagttagelser af livsprocesser og af de regler, der kunne udledes derfra: "Dette er, hvad jeg fandt ud af lidt efter lidt, da jeg ville finde sammenhængen, sagde Prædikerens" (Præd 7,27). I Israel var en del af denne visdom også at give agt på Guds vilje. Visdom og gudsfrygt skulle sikre et langt liv med glæde (Ordsp 10,27-28).

Prædikerens fastslår dog, at dette princip ikke holder stik, når de retfærdige lider uskyldigt. Det modsatte er ofte tilfældet, når mennesker ligger under for korrupsion og magtmisbrug. Ordsprogenes visdom kommer til kort i mødet med den smertefulde realitet.

Jobs, hans venners og også Guds *taler* er som en paneldiskussion om det samme emne: de retfærdiges uskyldige lidelse. Guds taler gør det klart, at mennesket, der altid ønsker at se fromhed belønnet med lykke (Ordsp 10,27-28), ikke kan holde Gud ansvarlig. Gud er suveræn, og menneskets forstand er begrænset (Job 38-39).

Til fordybelse

Da vi mennesker uvægerligt og uophørligt prøver at forstå verden og livet, har også kristne svar parat til at fortolke hændelsesforløb og begivenheder. Men selv Skriftens vidnesbyrd har sin begrænsning, der er resultatet af dens forfatteres respektive ståsted (sml. Job 38,4). Når man glemmer det, bliver tro let til en ideologi. Sand tro derimod er stadig åben for ny erkendelse (sml. Job 42,3).

Til eftertanke

Hvad er sand tro for mig?

Kunsten i Bibelen

2 Mos 31,1-6
1 Sam 16,16

Baggrund

Hvilke kunstneriske færdigheder beskrives her?

Kunst omtales i Bibelen først og fremmest som *håndværkskunst*. Tabernaklet blev udsmykket med mange forskellige kostbare kunstværker: guldsmedarbejde, udskåret træ og kostbare, rigt udsmykkede tekstiler. Kvinder deltog også i dette arbejde. Kunstforståelse og snilde betragtedes som en gave fra Guds Ånd.

Også *instrumentalkunsten* fandt sin plads, især ved lovsangene i gudstjenesten (f.eks. Sl 33,1-2; 149,1-3). Blæseinstrumenter (fløjter og basuner), slagtøj (pauker, bækken, lyse og klingende cymbler og andet percussion) og strengeinstrumenter (lyre, harpe og lut) understøttede sangen. At David spiller på harpe som ung, viser, at musik spillede en vigtig rolle i menneskets hverdag.

Ud over dette kender Bibelen også til *digtning og poesi* som kunstart. Især er Salmernes Bog og Ordsprogenes Bog kunstfærdigt udarbejdede tekster. Typisk for digtekunsten var parallelismen: Verselinjernes to halvdele udtrykte det samme med forskellige ord (Ordsp 26,27). Den anden halvdel kan fortsætte den førstes udsagn (Ordsp 18,10) eller udtale sig om den samme sag med modsat fortegn (Ordsp 13,3). Ved hjælp af forskellige udsagn gør parallelismer det muligt at præcisere, hvad der menes, og gør det desuden også lettere at huske tekster.

Til fordybelse

I Det Gamle Testamente tjener kunsten overvejende den religiøse kult. Den understreger derved Guds storhed og hellighed. I kristendommens historie stod kunsten lang tid i magtens og prestigens tjeneste. Men det ændrer ikke noget ved kunstens betydning for troen. Kunsten bryder med nedslidte tankesæt og opfattelser, inviterer til nye måder at se, høre og tænke på, sætter troens træk fri og giver således bolden op til en mere sandfærdig levevis.

Om kunstens værdi

Alle, der går rundt i en storby med det formål at se på kunst, vil opleve, at den byder på kunstformer af enhver slags – skulptur- og scenekunst, musik og poesi.

Monumenter minder om rædslen og smerten fra tidligere tiders fejlslagne politik og advarer om ikke at gentage den (jf. introduktionen). Kunstnerisk krævende graffiti med tekster som "Lær verden at kende med SULT-REJSER!" rammer den sociale samvittighed og giver os fornemmelsen af skizofrenien i vores aktuelle verdensorden. Plakaten af en musikgruppe bestående af medlemmer fra lande, der længe har stået fjendtlig overfor hinanden, demonstrerer, at gensidig forståelse uden for politikken stadig er muligt.

Kunsten giver det årvågne publikum blik for, hvad det (endnu) ikke er bevidst om. Den bryder med velkendte måder at tænke på, stiller spørgsmål, opfordrer til med andre øjne at se ind i sin egen verden og sig selv i sammenhæng med resten af verden og genopdage den på ny. Kunsten afslører ideologi, opfordrer til dialog og skaber relationer mennesker imellem på en sand og dyb måde. Dette er også tilfældet med de socialkritiske fotografier af den brasilianske fotograf Salgado, der retter "søgelyst mod uretfærdigheden" og således fremmer nærhed og empati. En kristusfigur, ridset ind i væggen af en fængselscelle, eller grafikken på et kort til orienteringsløb kan også give trøst og forvisning.

Der bor en kunstner i alle mennesker. Behovet for at udtrykke sig kunstnerisk er en del af det at være menneske. Vi længes efter muligheder for med kunstnerisk udtryk at dele med andre, hvad der rører sig i os. Unge bør opmuntres til at udtrykke sig kunstnerisk og til at fornemme kunstens sprog.

Resumé

Videnskab og kunst er tegn på den menneskelige forskertrang og ønsket om at udtrykke sin egen erfaring med verden på en kreativ måde. Kristen opdragelse og uddannelse fremmer den videnskabelige udforskning af verden og det at dyrke de gudgivne kunstneriske evner.

Spørgsmål til drøftelse

Udgangspunkt

1. Hvad er årsagerne til nogle kristnes forbehold overfor videnskab og kunst?

Rom 1,18-21
Hebr 11,3

2. Hvad mener I om disse udsagn?

Hvordan kan en samtale med nogen, der ikke tror på en kærlig skaber, blive værdifuld for begge parter?

Sl 19,2-7

3. Hvilken betydning har skriftstederne om skabelsen for jer?

Ordsp 10, 27-28
Præd 8,10-14

4. I hvor høj grad modsiger hhv. supplerer disse udsagn hinanden?

Hvad gør I, når jeres iagttagelser og erfaringer karambolerer med jeres tro?

Spørgsmål
til fordybelse

5. "Kunsten gengiver ikke det synlige, men gør synlig" (Paul Klee 1879-1940, tysk-schweizisk kunstner og kunstteoretiker).

Har I nogensinde oplevet dette i et kunstværk?

Hvilket værk har haft stor indflydelse på jer?

Afslutning

6. Hvad er efter jeres mening målet med den kristne opdragelse og uddannelse med henblik på videnskab og kunst?

Arbejde og erhverv

Derfor, mine kære brødre, stå urokkeligt fast, og giv jer helt hen i arbejdet for Herren. I ved jo, at jeres slid ikke er spildt i Herren” (1 Kor 15,58).

Hovedtanke

Arbejdet er noget, Gud har givet mennesket som en uundgåelig del af livet.

Introduktion

”Christopher Wren var arkitekt og ophavsmand til nogle af de smukkeste kirker i verden. Han havde blandt andet en afgørende rolle i forbindelse med opførelsen af St. Paul’s Cathedral i London. Under byggeriet inspicerede han byggepladsen og talte med forskellige håndværkere om deres arbejde. På vej ud fik han øje på en gammel mand, der blandede mørtel. Han henvendte sig til ham og spurgte: ”Nå, min gode mand, hvad laver De?” Manden vidste ikke, at det var Christopher Wren, der talte til ham, og svarede stolt: ”Hvad jeg laver? Jeg bygger en fantastisk katedral.” Sikke en storartet indstilling til arbejdet! Håndværkeren, der blandede mørtel, så sit arbejde som en del af noget større. Det gav hans beskedne indsats en enorm betydning. Bare vi dog alle sammen kunne se vores arbejde som en del af universets arkitekts store plan. Det ville give en meningsfyldt tilværelse” (T. Campolo, *Party auf Zimmer 210*, Asslar 2009, 238).

Bibelen beskriver himmel og jord som Guds værk. Alt har sin begyndelse med hans skabelse (1 Mos 1,1). Også mennesket kommer fra Guds hånd, og Gud og menneske beskrives som partnere. De er fælles om at arbejde med jorden. Gud lader det regne på jorden, og *Adam* (mennesket) skal dyrke *adamah* (jorden) og vogte den (1 Mos 2,5.15). Mennesket er en del af universets store arkitekts plan, og det har et kald og en opgave.

Facetter ved arbejdet – værdighed og velsignelse

1 Mos 2,5.15

Hvad siger teksterne om menneskets kald? Hvilken prioritet har arbejdet ifølge disse udsagn?

Baggrund

I fortællingen om skabelsen af menneske og dyr i 1 Mos 2 er der fokus på mennesket. Det bliver skabt af Gud og sat i en have, der er anlagt for menneskets skyld. I den første sætning om Adam understreges det, hvor højt Gud værdsætter ham, og hvilken opgave han får. Gud og menneske arbejder sammen til gavn for jorden. Mennesket (adam) har til opgave at dyrke og vogte jorden (adamah). Det skal udføre kreativt arbejde ligesom skaberen, i hvis billede mennesket er skabt. Også i en fuldkommen verden finder mennesket mening, tilfredsstillelse og glæde ved arbejdet.

Arbejdets væsen består i kreativt og aktivt at forme skaberværket og at vogte det. Gud begrænser ikke menneskets udfoldelsesmuligheder. Det får ikke nøje direktiver om, hvordan arbejdet skal udføres i detaljer. Gud har tillid til, at mennesket selv kan træffe rigtige beslutninger.

Til fordybelse

Til forskel fra antikkens ideal om frihed fra arbejde, som mere ansås for at være en forbandelse end en velsignelse, nedvurderes arbejde ikke i Bibelen. Det overvurderes dog heller ikke. Arbejde forudsættes at være en – om end modsætningsfyldt – del af tilværelsen. Den dovne og tåben nævnes som kontrast til den flittige og vise. Det er ikke nedværdigende at arbejde. Mennesket blev allerede bedt om det i Edens have. Arbejde er dog heller ikke et mål i sig selv. Intetsteds i Bibelen får mennesket først sin identitet i kraft af et arbejde.

Til eftertanke

”Mennesket dør ikke af at arbejde, men lediggang kan slå folk ihjel. Mennesket er nemlig født til at arbejde som fuglen til at flyve” (Martin Luther).

Facetter ved arbejdet – byrde og forbandelse

1 Mos 3,17-19

Hvad står under forbandelse – og hvad gør ikke?

Baggrund

Arbejde er ikke en forbandelse. Det hører til menneskets kald (2,15) og skal give en følelse af tilfredsstillelse i livet. Nu trues den. For forbandelsen rammer ganske vist ikke mennesket direkte, men indirekte via den jord, som det lever med og af. Fremover kommer det til at kæmpe med vanskeligheder, uforudsigeligheder og fiaskoer.

Til fordybelse

Efter syndefaldet ændres menneskets forhold til arbejde. Det erfarer nu en helt ny side ved det. Mange oplever det som et dagligt slid, der ender med døden. De knokler i dårligt betalte job, som de ikke udøver af egen fri vilje, og de ser bare frem til endelig at kunne gå på pension.

Nogle mennesker oplever, at arbejdet lægger beslag på hele deres tid og bliver det centrale i deres liv, ja, hele deres identitet kan endda ligge i arbejdet. Uden for arbejdssammenhæng kan de føle sig deprimerede og rastløse. De bliver usikre og ved ikke, hvad de skal tage sig til. Når de når pensionsalderen, er de kørt ned, både fysisk og psykisk, og ganske ofte dør de før tid.

Til anvendelse

Arbejde er mere end en (samfunds)økonomisk nødvendighed. Mennesket er mere end en arbejdskraft. Forstået på den rette måde bliver ens livsværk en måde at tjene på og et billede på ens eget forhold til Gud.

Til eftertanke

„Arbejde er en af de bedste måder at udvikle sin karakter på”
(Samuel Smiles).

Arbejde – "Hvad du end har for, så gør det helhjertet" (Bibelen på hverdagsdansk)

Præd 9,7-10

Hvad betyder "Hvad din hånd finder på at gøre?" (1992 overs.)

Baggrund

"Prædikeren har fuldt ud forstået, hvordan det står til med denne verden og os mennesker. Han er tæt på at fortvivle og vil egentlig helst dø. Alligevel gør denne erkendelse ham ikke handlingslammet. Han opfordrer på ny til, at hvert menneske bør sige ja til livet og elske det. Han ser også positivt på ægteskabet og opfordrer til at pleje kroppen. Han holder fast ved, at alle mennesker er i Guds hånd (v. 1). Gud glæder sig, når vi frimodigt kaster os ud i livet uden illusioner (v. 7ff)" (H. Bruns, *Die Bibel mit Erklärungen*, Gießen 2013, 815).

Til fordybelse

Gud har givet os mulighed for at "bruge vores hænder", for at vi kan finde tilfredsstillelse og glæde ved det. I psykologien betegner begrebet "selvvirksomhed" overbevisningen om, at ethvert menneske kan magte vanskelige situationer og udfordringer ved egen kraft og opnå noget meningsfuldt i tilværelsen. Aktiviteter øger selvvirksomheden.

Samtidig med, at det at kunne udrette noget med sine hænder er en Guds velsignelse og giver os mulighed for at leve et i vid udstrækning meningsfyldt og tilfredsstillende liv, er det Guds plan, at vores aktiviteter også bliver til velsignelse for andre mennesker. Paulus understreger, at vi skal arbejde og gøre noget nyttigt med vores hænder, så vi har noget, vi kan dele med andre. Han levede selv efter princippet: "I ved selv, at disse hænder har tjent til alt, hvad jeg og mine medarbejdere havde brug for" (ApG 20,34-35).

Til eftertanke

"Det er da muligt, at dommedag kommer i morgen. Så vil vi med glæde holde op med at arbejde for en bedre fremtid – men ikke inden da" (Dietrich Bonhoeffer).

Arbejde og kald

1 Mos 4,2.
17-22; 25,27

Hvad siger disse tekster om, hvordan erhvervene opstod?

Baggrund

Det fortælles om Adam og Evas første efterkommere, Kain og Abel, at den ene var agerdykker, og den anden var hyrde. Bonde og hyrde var de tidlige tiders hovederhverv. Om Esau og Jakob hører vi, at den ene foretrak jagt og den anden husligt arbejde. Om Kains efterkommere – Kain anses for kulturens fader – siges det, at de videreudviklede skaberværket, idet de beskæftigede sig indgående med landbrug og musik samt udviklede redskaber og anlagde byer.

Deraf kan man se, at Gud udstyrer mennesker med forskellige evner. I variationen af begavelser afspejles princippet om enhed og mangfoldighed: Gud skabte menneskene, men gav dem forskellige evner.

Til fordybelse

Luther satte sit præg på begrebet "Beruf" (da: kald). Han udvidede "kaldelsen" til troen (1 Kor 7,20) til også at gælde kaldelsen til arbejdet (ty: Berufung). Derpå kaldte han "arbejde" for "Beruf". Dermed var der ikke længere nogen værdiforskel på "åndeligt" og "verdsligt" arbejde. Luther sidestillede i princippet præstens, hhv. prædikantens, arbejde med det arbejde, et hvilket som helst menighedsmedlem udførte.

I bibelsk forstand skal arbejdet tjene til at videreudvikle skaberværket og bidrage til livets udfoldelse. Sådan set får hvert menneske et kald. Mennesket har i sig et behov for at erkende og acceptere dette "kald". I vores profession (Beruf) håber vi på at kunne udnytte og anvende vores evner og færdigheder for deri at finde ægte tilfredsstillelse.

Til eftertanke

"Et arbejde er livets ryggrad" (Friedrich Nietzsche).

At arbejde og at leve som kristen

Gal 5,22-26

Hvad ønsker Guds ånd at fremkalde i et menneskes liv?

Baggrund

Versene 22 og 23 beskriver, hvordan Guds ånd påvirker mennesker, og hvilke forandringer det fører med sig. Åndens frugt består af en klase af "druer", det vil sige egenskaber og adfærdsmønstre, der har en positiv indvirkning på vores praktiske liv. Livet *i ånden* har konkret indflydelse på vores adfærd, også på arbejdslivet.

Til fordybelse

Her følger tre opfattelser, der vedrører forholdet mellem arbejde og kristen levevis:

- Den første sætter vandtætte skotter mellem arbejde og livet som kristen. Jeg er kristen, når jeg holder andagt, går til gudstjeneste eller befinder mig i en bibelkreds. Når jeg er på arbejde, er jeg et menneske som alle andre. Jeg lægger kræfter i det, og somme tider tærer det på mine kræfter.
- Den anden opfattelse anerkender, at der er situationer, hvor de to ting overlapper hinanden. Det sker for eksempel, når jeg missionerer: når jeg beder for en kollega, der er i en vanskelig situation, når jeg inviterer nogen med til gudstjeneste, eller når jeg efter fyraften drøfter livets mening med kolleger.
- Det tredje synspunkt afviser, at der skulle kunne sættes skel mellem de to ting: at jeg er en kristen, kan ses i enhver livssituation, altså også i arbejdslivet. Troen gennemsyrrer mit forhold til mit arbejde. Dette kan aflæses i min indstilling og min daglige adfærd.

Til eftertanke

"Da mennesket ikke kan eksistere i denne verden uden at arbejde, og da arbejdet i den grad er en del af mennesket, bør mennesket lære at have sin Gud med i det alt sammen, uafhængigt af opgave og sted" (Mester Eckhart).

Et liv til ære for Gud

1 Kor 10,31

Hvilken indstilling opfordrer Paulus de troende til at have?

Baggrund

I kap. 8-10 i Paulus' Første Brev til Korintherne kommer han ind på spørgsmålet om, hvorvidt det er tilladt at spise afgudsofferkød. Han konkluderer: "Enten I altså spiser eller drikker, eller hvad I end gør, skal I gøre alt til Guds ære". Overvejelserne udvides til også at dreje sig om de kristnes liv og adfærd i det hele taget: de skal prise Gud med alt, hvad de gør eller ikke gør, og de bør med taknemmelighed bekende hans magt og herlighed.

Til anvendelse

Det er en moderne tendens at splitte livets forskellige sider op i indbyrdes uafhængige områder. Nu til dags adskiller vi arbejdsliv fra familieliv, fritidsliv og måske endda det åndelige liv. Ønsket om at skille disse områder ad, så der kun er få – helst slet ingen – overlap, er i en vis henseende på sin plads. Man bør dog ikke isolere den åndelige dimension: familie, fritid og arbejde kan ikke adskilles fra den kristnes vaner, værdier og mål. Det er kun, når vi ser alle aspekter af livet som en helhed, at vi kan ære Gud, med *alt hvad vi end gør*.

Resumé

Arbejde er en del af Guds velsignelser til os mennesker. Dog er arbejde ikke et mål i sig selv. I arbejdet kan vi opdage vores kald og komme tættere på "at dyrke og vogte jorden".

Spørgsmål til drøftelse

Indledende
spørgsmål

1. "Guds eller guld ville ikke afholde mig fra at arbejde, fordi det er påbudt mig at arbejde" (Martin Luther).

Deler I denne overbevisning?

1 Mos 2,5.15;
3,17-19

2. **Hvad siger disse tekster om arbejde?**

Hvordan kan vi få en positiv indstilling til arbejde og fremme den?

Præd 7,9-10

3. **Hvad gør det ved jer, når I ikke oplever "jeres hænders værk" som en velsignelse?**

I hvor høj grad kommer urimelig aflønning (fx løndumping og bonusser på chefniveau) os ved?

1 Mos 4,2.17-22;
25,27

4. **Hvordan beskrives erhvervenes oprindelse?**

Hvad har hjulpet jer til at opdage jeres kald?

Hvordan kan man hjælpe mennesker, der endnu ikke har opdaget deres kald?

Afsluttende
spørgsmål

5. **Arbejdet må aldrig fylde så meget, så man glemmer Gud.**

Hvad mener I om denne påstand?

Sabbatten – en mulighed for at blive klogere

”Og Jesus sagde til dem: »Sabbatten blev til for menneskets skyld, og ikke mennesket for sabbattens skyld. Derfor er Menneskesønnen herre også over sabbatten” (Mark 2,27-28).

Hovedtanke

At holde sabbat betyder ikke blot, at man accepterer og praktiserer en bibelsk sandhed, men også at man bliver ved med at lære nyt.

Introduktion

”En jøde ejede en ko, som han brugte, når han pløjede sin jord. En skønne dag var han blevet så fattig, at han var nødt til at sælge koen til en ikke-jøde.

Den nye ejer pløjede med koen i løbet af ugen, men da han trak den hen på marken om lørdagen, nægtede den at arbejde. Han slog den, men det hjalp ikke. Derfor gik manden tilbage til jøden og sagde: ’Tag din ko tilbage. Hele ugen har jeg ladet den arbejde, men i dag nægter den pure.’

Jøden sagde: ’Kom med, så skal jeg sørge for, at den bestiller noget.’ Da de nåede frem til marken, hvor koen lå, hviskede jøden den i øret: ’Da du tilhørte mig, hvilede du om sabbatten. Men på grund af min synd har jeg måttet sælge dig til denne ikke-jøde. Nu må du rejse dig og adlyde din herre!’

Straks rejste koen sig og var klar til at arbejde. Ikke-jøden sagde: ’Jeg lader dig først gå, når du har røbet, hvad du sagde til den. Har du forhekset koen?’ Jøden forklarede, hvordan tingene hang sammen. Da manden hørte dette, undrede han sig meget og sagde til sig selv: ’Når dette kreatur, der hverken ejer forstand eller sprog, kan ære sin skaber, burde jeg så ikke gøre det i endnu højere grad, da Gud jo har skabt mig i sit billede og udstyret mig med både forstand og indsigt?’ (Kilde: <https://t1p.de/bke8>, fundet d 27.10.2019).

Den, der holder sabbatten, ærer Skaberen – det lærer denne historie os. Herrens dag er ikke bare et dogme, men en vedvarende læringsproces, vi har lov til at gøre brug af.

En dag, der skiller sig ud

1 Mos 2,1-3

Hvordan understreges sabbattens særlige karakter?

Baggrund

Kapitelinddelingen trækker en grænse mellem de seks skabelsesdage og den syvende dag, som på flere måder adskiller sig fra de øvrige: Der indledes ikke med en guddommelig beslutning ("Der skal være ..."). De gentagne, højtidelige formuleringer i slutningen af de øvrige skabelsesdage gentages heller ikke her. I stedet understreges fulendelsen og hvilen.

Denne hvile er ikke nødvendig, fordi Gud skulle være blevet udmattet. Lige fra begyndelsen af er det mennesket, der står i fokus, idet "sabbatten er til for menneskets skyld". Mennesket har behov for den gentagne rytme af arbejde og hvile. Efter seks dages arbejde er det nødvendigt med en hviledag – på samme måde som natten er nødvendig efter en arbejdsdag. Der er altså en parallel mellem sabbatten og skabelsens fjerde dag (sml. Karlheinz Rabast, *Die Genesis*, Berlin 1951, 64f).

Til fordybelse

Der har i tidens løb – ud fra forskellige motiver – været gjort forsøg på at ændre 7-dagesugens rytme. For eksempel besluttede det franske nationalkonvent i 1793 at indføre en såkaldt "revolutionskalender". Ugerytmen ændredes, idet hver måned inddeltes i tre gange 10 dage. Hver tiende dag skulle være hviledag og fortrænge kirkens traditionelle søndag. Man afskaffede alle kristne helligdage og indførte såkaldt "republikanske". Et andet motiv kunne være forsøget på at effektivisere arbejdsindsatsen, idet der nu skulle arbejdes i ni dage, inden man fik en fridag. Initiativtagerne måtte dog drage en ubehagelig konklusion. På grund af befolkningens stærke modstand afskaffede man 10-dagesugen i 1802 og genindførte 7-dagesugen (ifølge https://da.wikipedia.org/wiki/Den_franske_republikanske_kalender).

Ingen afsavn på trods af en hviledag

2 Mos 16,14-29

Hvordan oplevede folket, der var blevet udfriet af slaveriet, sabbattens velsignelse?

Baggrund

Efter udfrielsen står Israels folk over for spørgsmålet, hvordan det er muligt at overleve i ørkenen. Beretningen om mannaen kommer ind på dette og fortæller på baggrund af erfaringerne i Egypten om, hvordan folket forsynes med mad på forunderlig vis. Desuden viser denne historie ved hjælp af sabbatten et *alternativ* til det egyptiske samfundssystem. Det byggede nemlig på slaveri og undertrykkelse med det ene formål at skaffe rigdom og velstand til den privilegerede del af befolkningen.

Til fordybelse

Dette alternativ er kendetegnet ved tre ting:

- For det første får hver familie besked på kun at samle til det daglige behov. Mottoet lyder: "Enhver efter behov". Retten til mad gælder uden undtagelse. Gud sørger for, at der er nok mad til alle.
- For det andet må brødet ikke lagres som i de egyptiske forrådsbyer (2 Mos 1,11). Der bliver sat en stopper for den menneskelige naturs havesyge, grådighed og lyst til at rane til sig. Livet skal leves og ikke bruges til at samle gods. Gud advarer imod at samle til huse og være grådig. Når der samles mere ind, end der er nødvendigt for at dække det daglige forbrug, bliver selv Guds gaver stinkende og fulde af maddiker.
- For det tredje genoptages et af den bibelske kulturs kerneprincipper i forbindelse med indsamlingen af føde, nemlig sabbatten. På den sjette dag skulle der samles dobbelt så meget, for at der var nok om sabbatten. Det er tilstrækkeligt at arbejde for føden i seks dage for at kunne leve af den i syv dage. Egyptens kødgryder er mannaens modstykke, på samme måde som sabbatten er slaveriets modsætning (ifølge F. Segbers, „Der Sabbat und seine sozio-ökonomische Bedeutung“, *Spes Christiana* 17/19, 2007-2008, 23-37).

At holde sabbatten og øve retfærdighed

Es 56,1-7; 58

Hvordan kan sabbatten blive til en glædens dag for én selv og for andre?

Esajas 56 og 58 henholdsvis indledes og afsluttes med løfter i forhold til sabbatsbuddet (56,1-2; 58,13-14). I begge tilfælde ses sabbatten i sammenhæng med social og retfærdig adfærd.

Den, der reagerer på disse opfordringer, får stillet i udsigt at opleve sabbatten *frydefuld*. I den hebraiske tekst benyttes her to gange begrebet *anag*, som indeholder en bred vifte af glædesfølelser, for eksempel kulinarisk nydelse (Sl 37,4; Es 55,2; 66,11), trivsel og velbehag (Es 58,14).

Senere i jødedommens historie forsøgte man at fremhæve sabbattens frydefulde karakter ved hjælp af regler: Det blev en pligt at vaske ansigt, hænder og fødder med varmt vand lige inden sabbatten. Til ære for sabbatten skulle man tænde lys, iklæde sig pænt tøj og forberede sig på at møde sabbatten med fryd, som var den en konge eller et bryllupsoptog. Desuden skulle man nyde tre festmåltider, spise masser af velsmagende frugt og holde middagshvil (hvis man plejede at gøre det). Det var forbudt at faste (sml. <https://t1p.de/8txm>).

Til anvendelse

Man diskuterer også i adventistkredse, hvordan man bør holde sabbat på den bedste måde, hvilke aktiviteter, der kan tillades, og hvad man ikke bør gøre. Da Bibelen ikke indeholder et sæt regler for dette, er det ofte traditioner eller egne vurderinger, der bliver afgørende.

På ét punkt er Bibelen dog ganske tydelig: Sabbatten er en Guds gave til os mennesker, som gerne skulle udløse følelser af glæde (frydefulde følelser) hos os. Derfor bør vi give dagen et indhold, som giver os større glæde over *lykken hos Herren*.

Ekskurs

Kan vi lære noget af jødedommen i forbindelse med sabbatten?

2 Mos 20,8
5 Mos 5,12

Den tysk-israelske forfatter Lea Fleischmann sammenfatter hensigten med sabbatten på følgende måde: "Hvis sabbatten udelukkende bestod af en lang liste over aktiviteter, der ikke var tilladt, så var den en tung, tom og kedelig dag. Hvis sabbatshelligholdelse kun bestod af forbud, så ville denne hviledag føles som straf og ikke som rekreation. I Toraen nævnes det fjerde bud to gange. Det ene sted står der: 'Husk sabbatsdagen' og det andet sted: 'Giv agt på sabbatsdagen'.

At holde sabbatten er ikke bare at lade være med at arbejde. Det er lige så væsentligt at mindes og at beskæftige sig med Guds ord. Sabbatten er en dag, der bør bruges til refleksion. Her lader man hverdagen ligge. Sjælen finder ro, og man undlader hektisk aktivitet og lægger bekymringer og ugens stress bag sig.

Til enhver skabelsesproces hører også det øjeblik, hvor Skaberens afgør, at værket er færdiggjort. Afslutningen er en del af skabelsesprocessen. Derefter lader man det skabte være i fred og overdrager det til offentligheden. Beskueren udtrykker sin beundring gennem ord og ved at betragte værket. Men ingen ville få den ide at røre ved en kunstners udstillede billede eller skulptur for at manipulere det og ændre på det efter forgodtbefindende. Noget tilsvarende gælder for naturen om sabbatten. Det guddommelige skaberværk dannedes i løbet af seks dages arbejde og blev fuldendt med hvile på den syvende dag. På den syvende dag udtrykker jødedommen sin beundring og sin respekt for skaberværket, idet den ikke tillader de troende at antaste det guddommelige kunstværk, naturen" (Lea Fleischmann, *Schabbat*, Bern-München-Wien 2010, 158f.).

Her er det ikke hensigten at give sabbattens lovtrældom en stemme. Men denne jødiske måde at se tingene på kan hjælpe til, at vi får et bredere perspektiv på sabbatten.

Livet er vigtigere end love

Matt 12,1-8

Hvordan forsvare Jesus sine disciple over for farisæerne?

Baggrund

I Matt 12 reagerer Jesus på sine modstanderes fjendtlighed ved at henvise til sin frelsergerning. Det begynder med en diskussion vedrørende sabbatten. Jesus benytter tre argumenter i sit svar på deres kritik.

- Under sin flugt fra Saul får David – ifølge rabbinsk tradition om sabbatten – udleveret skuebrødene fra helligdommen i Nob. Efter kultens regler måtte disse brød dog kun spises af præsterne. Jesus understreger dermed, at det er vigtigere at bevare menneskeliv end at overholde kultiske regler.
- Loven krævede, at præsterne også bragte ofre om sabbatten (4 Mos 28,9-10). Derfor herskede der i den rabbinske jødedom den opfattelse, at tempeltjenesten fortrængte sabbatten. Kravet om offertjeneste i templet betød, at de præster, der gjorde tjeneste om sabbatten, ikke var underlagt så strenge pålæg om at holde sabbatten hellig. Men Jesus siger om sig selv: „Her er noget *større end templet*.“
- *Større end ofrene i templet er barmhjertigheden*. Til forskel fra de øvrige evangelier er barmhjertighed et nøglebegreb i Matthäusevangeliet, når Jesus diskuterer med farisæerne. Det handler om at fokusere på mennesket og dets behov (Matt 9,13; 23,23). Derfor overtrådte disciplene ikke loven, da de plukkede aks. Jesus ophæver ikke sabbatsbuddet, men giver det et "barmhjertigt" indhold.

Til fordybelse

"Da Jesus betegnede sig selv som herre over sabbatten, gjorde han dermed krav på at være større end loven og være hævet over den. I farisæernes ører var det gudsbespottelse. De forstod ikke, at det var Jesus som Guds søn, der havde skabt sabbatten. Skaberen vil altid være større end sin skabning. Derfor var Jesu autoritet hævet over traditionerne og reglerne" (*Begegnung fürs Leben*, Studienbibel für jeden Tag, Witten 2010, 1540).

"... for menneskets skyld"

Luk 13,10-17

Hvordan begrunder Jesus helbredelsen af kvinden på en sabbat?

Baggrund

Lukas fortæller her, at Jesus underviste i en synagoge. De religiøse ledere holdt nøje øje med ham.

Det er bemærkelsesværdigt, at den senere indførte – og langt op i tiden bibeholdte – adskillelse mellem mænd og kvinder ikke ser ud til at være gældende her. Jesus skelner ikke (ifølge <https://t1p.de/4cfd>, fundet d. 23.10.2019).

Jesus beder kvinden om at komme op foran – til stor forargelse for den traditionsbevidste gudstjenestedeltager. Men for Jesus er mand og kvinde ligestillede.

I stedet for at henvende sig direkte til Jesus retter synagogeforstanderen sin protest mod de øvrige tilstedeværende. Måske er han ude på at give den helbredte kvinde dårlig samvittighed ved at angribe hende indirekte.

Man opfattede det at helbrede som arbejde, og det var forbudt om sabbatten. Dette havde Jesus åbenlyst forbrudt sig imod. Men han svarer sine modstandere ved at henvise til deres egne regler. De tog skarpt afstand fra dyremishandling. Derfor måtte og skulle man også vande dem om sabbatten. Jesus konkluderer, at denne kvindes helbredelse netop er et eksempel på, hvad sabbatten står for.

Til fordybelse

"Hvilken forståelse af sabbatten fik kvinden og de mennesker, der overværede Jesu helbredende indgriben? ... For den helbredte kvinde ... blev sabbatten et tegn på en erfaring, hvor hun blev rask på sjæl og legeme, og hvor hun blev reddet ud af Satans kløer og over i friheden hos frelseren" (S. Bacchiocchi, *Deine Zeit ist meine Zeit*, Hamburg 1982, 162).

Resumé

Sabbatten er en vedvarende mulighed for at samle erfaringer, som giver os velsignelser, når vi tør indlade os på dem.

Spørgsmål til drøftelse

Indledende
spørgsmål

1. Hvilke erfaringer har I gjort i forbindelse med sabbatten?

2 Mos 16,14-29

**2. Hvilken lærdom lå der i manna-erfaringen for israelitterne?
(Se mandagsafsnittet)**

Hvad kan denne fortælling sige os i dag?

Es 56,1-2; 58,6-14

**3. Hvilken sammenhæng er der efter Esajas' forståelse mellem
sabbatsbuddet og social retfærdighed?**

Hvad betyder det for vores måde at indrette sabbatten på?

Luk 13,10-17

**4. Jesus reagerer på bebrejdelserne vedrørende hans adfærd ved
at beskyldte kritikerne for hykleri.**

**Hvordan reagerer I, når mennesker kritiserer jer med "fromme
argumenter"?**

Uddybende
spørgsmål

5. "Hvilken besynderlig opfattelse af religion: at prioritere overholdelse af regler højere end menneskers ve og vel." (Ellen White, *Jesus von Nazareth*, 208).

Hvordan kan vi finde en balance mellem vores samfundsmæssige ansvar og sabbathelligholdelse?

Hvordan kan vi hindre sabbatten i at skrumpes ind til en forpligtelse uden varme og indhold? Hvordan kan sabbatten blive en dag med hyggeligt fællesskab og omsorg for vores medmennesker?

Den mest værdifulde gave

"Men som der står skrevet: Hvad intet øje har set og intet øre hørt, og hvad der ikke er opstået i noget menneskes hjerte, det, som Gud har beredt for dem, der elsker ham, det har Gud åbenbaret for os ved Ånden" (1 Kor 2,9).

Hovedtanke

Guds evighed er en kilde til stadig ny erkendelse.

Introduktion

"Evighed?" – Hvordan skulle vi, der her på jorden er begrænset af tid og sted, kunne forstå evigheden! Vil selv den mest blomstrende fantasi ikke komme til kort? Er evighed egentlig attråværdig?

Følgende stammer fra en musical:

"Evighed er ubegrænset kedsomhed. Et trøstesløst hamsterhjul uden begyndelse og uden ende. Det samme om og om igen. Ingen jubel, ingen skræk. Kun den golde, kolde evighed." (Jim Steinman)

Evigheden – det er Guds dimension. Hans væsen og omfanget af hans skaberværk er alt andet end kedeligt. Evigheden er ikke en endeløs fortsættelse af en plagsom trummerum. Den kan ikke blot vurderes kvantitativt (af uendelig varighed). Evighed er af kvalitativ værdi. Den er attråværdig på grund af den elskende Guds nærvær.

"En frygt for at få vores fremtidige arv til at virke for materiel har fået mange til at lægge en symbolsk betydning i netop de sandheder, der lærer os at betragte den som vores hjem ... Menneskelige sprog kan ikke beskrive de retfærdiges belønning. Kun de, der får den at se, vil fatte den. Vores begrænsede forstand kan ikke fatte herligheden i Guds Paradis" (Ellen White, *Mod en Bedre Fremtid*, DB 2012, s. 546).

"I evighedens perspektiv er øjeblikket som et liv" (gruk af Piet Hein).

Døden er overvundet

Åb 21,1-7

Hvad bygger vi vores overbevisning om det evige liv på?

Baggrund

"Efter at have givet et indblik i historiens dunkleste afgrunde og for-dærv når Åbenbaringernes bog sit højdepunkt i åbenbaringen af Gud. Det er, som om to hænder fjerner et slør, så det Allerhelligste endelig kan blive synligt: Gud, alt i alle" (Adolf Pohl, *WStB, Die Offenbarung des Johannes*, 2. Teil, Berlin 1974, 205).

Dødens overvindelse og den evige trøst går hånd i hånd. Mens Johannes beskriver sin vision ud fra hukommelsen (v. 5a: sagde), kommer Guds påbud om at nedskrive (v. 5b: skriv): "Skriv, for disse ord er troværdige og sande."

Til fordybelse

Med dødens tilintetgørelse er den sidste, smertefulde barriere overvundet. Evigheden ligger åben forude. I evigheden vil ingen opleve en "opfyldelsens melankoli" (fornemmelsen af lede, efter at man har nået målet). Skaberen er nemlig den uudtømmelige kilde til liv.

Til anvendelse

At døden er overvundet, skaber frihed for det, der er meningsfuldt.

"De frelste vil opleve Guds nye verden som en skole med universet som ét stort forskningsområde. Det er Gud selv, der er læreren. Alle-rede i Edens Have grundlagdes en gren af denne skole, og når frelses-planen er afsluttet, fortsættes den påbegyndte undervisning" (Ellen White, *Uddannelse*, DB 1958, s. 301, i ny dansk oversættelse).

Til eftertanke

Hvilke erhverv og aktiviteter, som vi i dag anser for nødvendige, vil være overflødige i evigheden? Hvilke ubegrænsede muligheder vil der til gengæld være dér?

Voksende erkendelse

1 Kor 13,8-13

**At få større indsigt er også i evigheden en vedvarende proces.
Hvilken betydning har denne erkendelse for det, vi lærer her og nu?**

Baggrund

"I et spejl (v. 12) ser man uklart på grund af de antikke metalspejles dårlige kvalitet. Vi ser i en gåde. Når vi når til fuldendelsen, vil alle se Gud, som kun Moses engang gjorde det (sml. også 5 Mos 34,10). Denne vished bunder i, at vi allerede nu er kendt fuldt ud af Gud (i betydningen udvalgt; sml. 8,3)" (SEB 1710).

Til fordybelse

„Når det slør, der på nuværende tidspunkt kun lader os ane et fortegnet billede af fremtiden, til sin tid fjernes, ser vi Guds verden med egne øjne. Det, vi nu kun ser omridset af ... vil på det tidspunkt kunne ses klart og tydeligt ... Hvilket enormt forskningsområde for det menneskelige intellekt. Fremtidige naturvidenskabsfolk vil kunne gå helt tilbage til skaberværkets oprindelse uden at støde på den mindste form for synd eller dens konsekvenser" (Ellen White, *Uddannelse*, DB 1958 s. 303, i ny dansk oversættelse).

Til anvendelse

Hvilke "workshops" kunne man ønske sig i evigheden? Med hvem? Hvad vil jeg mon spørge om eller klage min nød over? Vil alle spørgsmål og beklagelser måske vise sig at være overflødige?

Til eftertanke

"Engang tænkte jeg, at jeg ville lovprise dig i sang, men dog først klage min nød, når jeg til sin tid står ansigt til ansigt med dig. Men nu er jeg blevet overvældet af at se dig, Herre, for du har båret mig langt ud over mig selv og min menneskelige tilværelse" (Mechthild von Brandenburg, *Beginer – enker og jomfruer* i 13. og 14. årh, som uden at have aflagt klosterløfte, forenede sig til andagtsøvelser og velgørenhedsarbejde).

Retfærdigheden sker fyldest

2 Pet 3,10-13

Hvad betyder løftet om retfærdighed for livet her og nu?

Evigheden er kendetegnet ved retfærdighed. Guds nye verden beskrives andre steder i Bibelen med farverige billeder, der går til hjertet. Peter derimod benytter et eneste begreb, nemlig *retfærdighed*. Hvor retfærdighed bor, er alt, som det skal være, alt er godt, og der findes ingen uopfyldte ønsker (v. 13).

Til fordybelse

I vores verden kan vi ikke påstå, at retfærdigheden bor. Den er højst en flygtig gæst. Denne bitre sandhed bekræftes dagligt i nyhederne.

Er tanken om retfærdighed blot en *utopi*? Ofte er et tilsyneladende forsøg på at opnå retfærdighed endt som fiasko efter mottoet: "Retfærdigheden ske fyldest, om end verden går til grunde."

Det, der er blevet tilbage, er *længslen* efter retfærdighed i vores hjerter. Men: Bør det blive ved tanken? Retfærdighed er en vedvarende *udfordring*.

"Herren er vor retfærdighed" (Jer 33,16; 1 Kor 1,30) – det er *garantien* for en varig retfærdighed.

Til eftertanke

"Retfærdigheden bor i himlen. På jorden vil vi, mens vi venter, forsøge at fordele uretfærdigheden retfærdigt" (Erwing Brezing).
Er disse ord udtryk for resignation eller mod til at tage små skridt?

Til anvendelse

Hvor er det i dag på sin plads at kæmpe mod uretfærdighed? Hvordan kunne det se ud i praksis? Hvilke erfaringer har jeg gjort på dette område?

Grundig forskning

1 Kor 2,10-12

Vi bliver aldrig færdige med at erkende Gud. Hvilke konsekvenser har det for måden, jeg omgås mennesker på, der tænker og tror anderledes, end jeg gør?

Baggrund

"Gud kan kun erkendes gennem Gud. Hvis mennesket vil erkende Gud, har det brug for Guds ånd. Den har Gud givet menigheden, ikke for at kunne begribe hemmeligheder, som man kan prale af, men for at erkende, hvad Gud har skænket os" (SEB 1697).

Til fordybelse

"Vi forbløffes over alt det, menneskets ånd formår at udforske ... Vi forundres over de dybsindigheder, de store digtere lader os få indblik i. Vi ser bevæget og forskrækket ned i vores eget hjertes afgrund. Men hvad er Guds ånd i sammenligning med det? Den ransager *alt*. Hvilke enestående og *gådefulde dybder* er der ikke i Guds væsen! Hvor ynkeligt begrænsede og fattige er ikke vores tanker om Gud! Vi tror, vi kan erkende den 'gode Gud'. Med den største selvfølge mener vi at kunne 'forstå' ham. Vi har hårdt brug for ordet om Guds dybder, og vi burde stoppe op og fordybe os i det" (Werner de Boor, WStB, *Der erste Brief des Paulus an die Korinther*, Berlin 1967, 61).

"Havet ville spejle himlen. Derfor gjorde det sig store anstrengelser. Det blev højvande og lavvande. Det kredsede i strømhvirvler og storm. Men lige meget hjalp det. Til sidst gav havet op. Af mangel på kræfter og ideer blev det blikstille og blankt. Først da tog himlen bolig i havet. Skyerne spejlede i den stille overflade. Havet blev blå som himlen" (Fortælling om havet, *Kierkegaards Opbyggelige Taler*).

Opgivelsen af alle egne anstrengelser og kræfter gav det ønskede resultat.

Til anvendelse

Den, der til sin tid vil granske dybere, vil ikke her og nu stille sig tilfreds med overfladiskhed.

Til eftertanke

"Ligesom kundskaben er gradvist tiltagende, vil også kærligheden, ærefrygten og lykken øges. Jo mere menneskene lærer om Gud, jo større beundring får de for hans karakter" (Ellen White, *Mod en Bedre Fremtid*, DB 2012, s. 548).

Ét er fornødent

Joh 3,31-36
Rom 6,23
2 Kor 9,15

"... men Guds nådegave er evigt liv i Kristus Jesus, vor Herre"
(Rom 6,23b)

Til fordybelse

"Jul er det, der ligger under træet". Sådan lød – frit oversat – et reklameslogan i Tyskland for nogle år siden. Det er en stor fejltagelse, for julen er det, der lå i krybben for længe siden. Gud selv er gaven til os. Det evige livs gave er til stede i Jesus Kristus. I ham får vi liv, retfærdighed, frihed, kærlighed og frelse. Alt dette har evig gyldighed i Kristus. "Den, der har Sønnen, har livet". Denne gave er så ubeskrivelig stor og fantastisk, at ord ikke slår til.

Til eftertanke

Forestil dig, at du som gave får en bekræftelse på, at du er optaget på *universitetet* i det himmelske Jerusalem. Hopper du højt af glæde, eller vil du gerne have den byttet? Udtrykket "evighedsstudent" ville i hvert fald få en helt ny betydning.

Forestil dig, du får et skøde på, at du fra nu af er ejer af en *vingård*. Synes du, det er fantastisk eller rædselsfuldt, for "hvad forstand har en fisker på vinavl?"

Forestil dig, at din eneste gave er et *digt*. Ville du blive skuffet? Så prøv at læse følgende:

"Intet skal skræmme dig, intet skal forskrække dig, alt forgår. Gud forandrer sig ikke, tålmodigheden kan alt. Den, der holder sig til Gud, mangler intet. Gud alene er nok"

Teresa af Avila (1515-1582): "Sólo Dios basta".

"Hvem har jeg ellers i himlen? Hos dig ønsker jeg intet på jorden" (Sl 73,25).

En ny sang

Åb 14,1-3; 5,8-14

Den nye sang er fremtidsmusik. Hvilken betydning har den for vores tid?

Henviser ordet "ny" til det tidspunkt, hvor sangen opstod, eller til dens indhold? Man møder allerede udtrykket i Salmernes Bog. Sl 98,1 giver begrundelsen: "For han har udført undere."

"Den nye sang ... indeholder ikke subjektive følelser. Den handler om Guds store gerninger. Med korte sætninger omtaler den Guds sejr, Guds herredømme og tjeneste for Gud. Noget af det, som er anslået i den nye sang i Det Gamle Testamente, bryder igennem i hele sin fylde i den nye sang i Johannes' Åbenbaring i Det Nye Testamente. Den ser frem til ... den endelige sejr ... og den endelige herliggørelse" (A. Pohl, WStB, Die Offenbarung des Johannes, Teil 1, Berlin 1972, 165f.). I Åb 14,3 tales der om at lære en ny sang, som kun de frelste (de 144.000) kan synge på grund af deres erfaringer. I Åb 5,8-14 synger de himmelske væsener også en ny sang. Den er ny, fordi den handler om Lammets offergerning til frelse for mennesker. Enhver ny erfaring med Gud kan motivere til en ny sang.

Til fordybelse

"Himmelens hersker,
bønhør vor stammende tale,
hør nådigt på vore matte sange,
når dit Zion priser dig med frydesang"
(J.S. Bach).

Er der her tale om uklædelig ydmyghed? Eller er disse ord udtryk for, at der er plads til forbedring på trods af trommer og trompeter?

Til eftertanke

"... men hvis man får nye noder af Gud, har man ikke længere brug for den gamle sang. Så har man fået en anden sang. Gud, begynd med mig – jeg er klar" (Manfred Siebald).

Resumé

Læringen fortsætter ind i evigheden – uden stress og eksamensangst.

Spørgsmål til drøftelse

Indledende spørgsmål	1. Hvad er den bedste gave, I indtil videre har fået?
Supplerende spørgsmål	2. Adventstiden – forventningens glæde er den største glæde. Er I enig eller uenig i denne påstand?
1 Kor 2,9	3. Hvad taler imod, at man skulle kede sig i evigheden?
Åb 21,1-7	4. Hvilken frihed får vi på grund af, at døden er overvundet?
2 Pet 3,10-13	5. Hvorfor er "retfærdighed" nøgleordet for Guds evighed? Hvad betyder det for livet her og nu?
1 Kor 2,10-12	6. I evigheden er der ingen ende på erkendelsen. Hvad kunne I tænke jer at blive klogere på?
Afsluttende spørgsmål	7. Hvad har været vigtigt for jer i ugens bibelstudium? Hvilke spørgsmål står stadig ubesvaret?